

Länsstyrelsens omvärldsanalys 2022

- Trender, analyser och bedömningar om tillståndet i Västra Götalands län

Länsstyrelsen
Västra Götaland

Titel: Länsstyrelsens omvärldsanalys 2022

Rapportansvariga: Josef Bengtson, Kristina Körnung

Medverkande: Mikael Cullberg, Henrik Frykman, Oskar Johansson, Eva Stark

Utgivare: Länsstyrelsen Västra Götaland, Länsledningens kansli

Foto framsida: Ida Edgren

Rapport: 2022:27

ISSN: 1403-168X

Mer information hittar du på: lansstyrelsen.se/vastragotaland/

Landshövdingens förord

Ett år har förflutit sedan Länsstyrelsens första trend- och omvärldsanalys. Ett år som inneburit stora förändringar i vår omvärld, inte minst ett nytt och allvarligt säkerhetspolitiskt läge genom Rysslands invasion av Ukraina, samt dess påverkan på världsekonomin.

Dessa förändringar visar på vikten av att Länsstyrelsen fortsatt arbetar aktivt med omvärldsanalys, inte bara för att ha koll på läget i länet enligt vår myndighetsinstruktion, men också för att bättre förstå de fenomen som påverkar vårt län och dess utveckling. Det är svårt att sia om framtiden men med en systematisk omvärldsbevakning och omvärldsanalys kan vi bättre förbereda oss inför skeenden, trender och tendenser som påverkar och som kommer att påverka länet på olika sätt.

I en allt mer komplex, sammanlänkad och föränderlig värld måste vi ständigt spana mot horisonten och försöka urskönja de skeenden som är under uppsegling. Kanske är omvärldsanalys och trendspaningar likt ångfartyget i strofen ur Gunnar Ekelöfs dikt *En värld är varje människa?*

Som när en väldig ångare passerar långt där ute, under horisonten, där den ligger så aftonblank. Och vi vet inte om den förrän en svallvåg når till oss på stranden, först en, så ännu än och många fler som slår och brusar till allt blivit som förut. Allt är ändå annorlunda.

Trend läggs till trend. Så har vi på Länsstyrelsen också sökt fånga de fartyg vi ser och de svallvågor vi enbart kan förnimma - kanske till och med innan de når stranden. Det som igår ansågs otänkbart, kan idag vara verklighet. Det är - med Ekelöfs ord - som förut men ändå annorlunda.

Enligt Länsstyrelsens arbetsordning ansvarar Länsledningens kansli för att leda, samordna och utveckla Länsstyrelsens arbete med omvärldsbevakning och omvärldsanalys. I grunden är detta ett lagarbete som berör hela Länsstyrelsen.

Myndigheten har en bred och mångskiftande verksamhet som kan liknas vid ett samhälle i miniatyr. Med en gemensam ansats att sammanställa information och observationer bygger vi en förmåga till proaktivitet genom tidiga signaler.

På så sätt utvecklar vi vår förmåga att identifiera och påverka skeenden i samhället utifrån våra nationella målsättningar. I grunden handlar omvärldsanalys om förståelse, förberedelse och resiliens inför framtiden.

Lisbeth Schultze, tillförordnad Landshövding Västra Götalands län

Innehåll

Läsanvisning	5
Slutsatser	6
Övergripande trender	6
Prioriterade strategiska frågor	6
Fokusområden för verksamhetsplaneringen	6
1. Läget i länet	7
1.1. Miljö	7
1.2. Socialt	9
1.3. Ekonomi	11
2. Övergripande trender	15
2.1. Försämrat säkerhetspolitiskt läge	15
2.2. Klimatförändringar och den gröna omställningen	18
2.3. Minskad biologisk mångfald	21
2.4. Ökande ojämlikhet	22
2.5. Ökande organiserad brottslighet	26
2.6. En alltmer komplex och sammanlänkad värld	28
3. Prioriterade strategiska frågor	33
3.1. Kraftigt ökat behov av förnybar energi	33
3.2. Konkurrens om mark- och vattenanvändningen	33
3.3. Ett segregerat län	33
3.4. Fokus på totalförsvaret	33
3.5. Behov av sammanhållen offentlig styrning	34
4. Fokusområden för verksamhetsplaneringen	35
➤ Fokusera på vår unika roll	35
➤ Rusta för agilitet och resiliens	35
➤ Främja sammanvägda bedömningar och beslut	35
Slutnoter	37
Bilaga: Avdelningarnas sammanställning av strategiska frågor	41

Läsanvisning

Enligt instruktionen (2017:868, §2.3) ska länsstyrelsen ”noga följa tillståndet i länet samt underrätta regeringen om det som är särskilt viktigt för regeringen att ha vetskap om, dels händelser som inträffat i länet”. Den här rapporten är, tillsammans med den löpande omvärldsbevakningen och tematiska analyser under året, en väsentlig del i att omsätta den uppgiften i praktiken.

I styrdokumentet *Vår ledning och styrning* anges att planeringsprocessen ska inkludera en omvärldsanalys med trender, analyser och bedömningar av tillståndet i Västra Götalands län. Denna omvärldsanalys utgör därför även underlag för den inriktning och strategiska mål som länsledningen fastställer i den årliga verksamhetsplanen. Den är också ett stöd i Länsstyrelsens långsiktiga strategiska arbete.

Rapporten innehåller fyra delar som sammantaget utgör underlag för myndighetens verksamhetsplanering inför 2023 och framåt.

I den *första* delen tecknas en bild av läget i länet utifrån de sociala, ekonomiska och miljömässiga dimensionerna. Här ligger fokus på att beskriva nuläget i länet i ljuset av analyser från relevanta myndigheter och tillgängliga indikatorer.

I den *andra* delen beskrivs några centrala övergripande skeenden som med stor sannolikhet kommer påverka både länet och Länsstyrelsen de närmaste åren. Denna del har ambitionen att tematiskt beskriva påverkan på länet och myndigheten på basis av vad verksamheterna rapporterat. Utöver dessa skeenden finns ytterligare en mängd strategiska frågor i form av exempelvis lagstiftning och direktiv som påverkar myndigheten. Dessa beskrivs mer fullödigt i avdelningarnas respektive rapportering (se bilaga).

Vid hänvisning till avdelningarnas rapporter i löpande text anges excelrad och nummer där uppgiften förekommer; exempelvis MA13 (Miljöskyddsavdelningens rapport, rad 13). Referenser till rapporterna från processledarna för våra strategiska mål inkluderas i slutnoterna. Som underlag till rapporten har det också anordnats workshops med interna tvärgrupper på Länsstyrelsen: Tvärgrupp Hållbar utveckling och Tvärgrupp Civilt försvar samt med målansvariga och processledare för Länsstyrelsens fem strategiska mål.

Den *tredje* delen lyfter fram ett antal prioriterade strategiska frågor som på ett särskilt sätt bedöms påverka länet och myndigheten de närmaste åren.

Slutligen, i den *fjärde* delen, identifieras tre fokusområden inför myndighetens kommande verksamhetsplanering.

Det är vår förhoppning att rapporten, utöver att tjäna som underlag för myndighetens verksamhetsplanering, ska identifiera behov av fördjupande analys, tydliggöra framtida utmaningar, möjligheter och behov av prioriteringar vid strategiska vägval. Rapporteringen från respektive avdelning biläggs i sin helhet, inklusive förslag på proaktiva åtgärder för att möta förväntad utveckling.

Slutsatser

Rapporten beskriver kortfattat ett antal övergripande globala trender med bred samhällelig påverkan. Mot bakgrund av dessa globala trender identifieras sedan fem prioriterade strategiska frågor. Dessa frågor kan ses som regionala manifestationer av de globala trenderna, och bedöms på ett särskilt sätt påverka länet och myndigheten de närmaste åren. Till sist identifieras tre fokusområden inför myndighetens kommande verksamhetsplanering.

Övergripande trender

Nedan är ett urval av övergripande trender som bedöms ha bred påverkan på länet och myndigheten.

- Försämrat säkerhetspolitiskt läge
- Klimatförändringar och den gröna omställningen
- Minskad biologisk mångfald
- Ökande ojämlikhet
- Ökande organiserad brottslighet
- En allt mer komplex och sammanlänkad värld

Prioriterade strategiska frågor

De prioriterade strategiska frågorna är en regional konkretisering av övergripande globala trender. Detta avsnitt handlar om hur dessa övergripande trender kommer till uttryck i länet.

- Kraftigt ökat behov av förnybar energi
- Konkurrens om mark- och vattenanvändningen
- Ett segregerat län
- Fokus på totalförsvaret
- Behov av sammanhållen offentlig styrning

Fokusområden för verksamhetsplaneringen

I ljuset av avdelningarnas rapportering, samt analyser i denna rapport, ges här förslag på tre övergripande fokusområden för myndighetens arbete med verksamhetsplanering. Dessa rekommendationer syftar till att inrikta arbetet med verksamhetsplaneringen, oberoende av sakområde.

- Fokusera på vår unika roll
- Rusta för agilitet och resiliens
- Främja sammanvägda bedömningar

1. Läget i länet

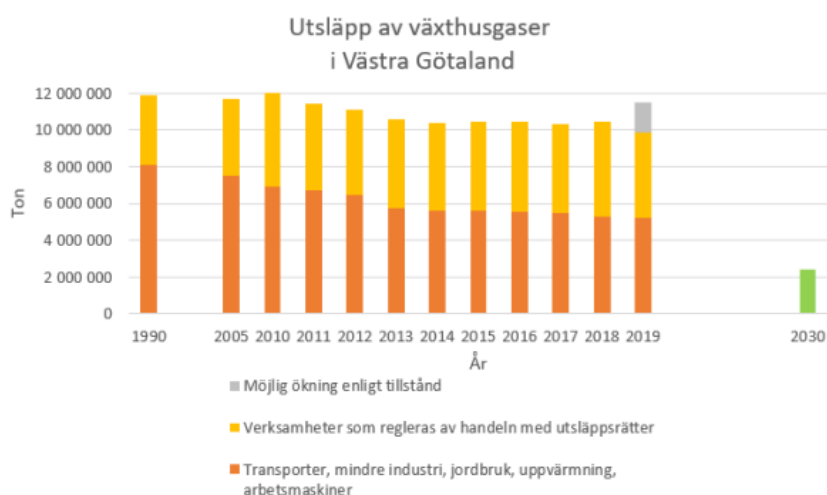
1.1. Miljö

Enligt den senaste uppföljningen av miljökvalitetsmålen i Västra Götaland bedöms tolv av länets femton mål inte kunna nås till 2030.¹ Särskilt kritiskt är det för klimatet och den biologiska mångfalden.

Läget är allvarligt och miljöproblem kommer att påverka kommande generationers handlingsutrymme och livskvalitet. För att vända utvecklingen krävs minskade utsläpp från industrin, omställning av transportsektorn och ett större hänsynstagande inom markanvändning och exploatering.

Vid en utblick kan omfattande påfrestningar konstateras: klimatförändringar, förlust av biologisk mångfald och spridning av föroreningar. Mänskliga aktiviteter driver den negativa utvecklingen, och flertal känsliga eko- och klimatsystem drabbats av eller står inför oåterkalleliga brytpunkter (*tipping points*).² I ett sådant läge kan små händelser utlösa kedjereaktioner med omfattande konsekvenser. En viktig indirekt påverkansfaktor bakom förlusten av biologisk mångfald och förlusten av ekosystemtjänster är konsumtions- och produktionsmönster.³ Klimatkonsekvenserna slår mot hela samhället – mot bebyggd miljö, infrastruktur, jordbruk, skogsbruk, energi, finans och försäkring.⁴

Sedan 1990 har de totala utsläppen av växthusgaser i länet minskat med 18 procent.⁵ Men målet om 80 procents minskning till 2030 kommer inte att nås med beslutade styrmedel och åtgärder. Trots goda klimatambitioner inom länets industrisektor är det osäkert hur utsläppen kommer att förändras. Om de fem största utsläppskällorna utnyttjar sina tillstånd fullt ut kommer utsläppen att öka kraftigt. Det behövs effektivare åtgärder än handel med utsläppsrätter om de regionala klimatmålen ska kunna nås.

Figur 1 Utsläpp av växthusgaser i Västra Götaland 1990–2019, målet till 2030 samt möjlig ökning av utsläppen om de fem största verksamheterna nyttjar sina tillstånd fullt ut. (Miljömålsbedömning 2021:16)

Västra Götalands län har också ett regionalt klimatmål om att växthusgaserna från västsvenskarnas konsumtion ska minska med 30 procent jämfört med 2010, oavsett var i världen de sker. Målet, som just nu följs upp med nationella data, har under perioden 2010-2019 minskat med drygt 17 procent per capita.⁶

Livsmiljöer försvinner

Havet är negativt påverkat av övergödning och fiske. Värdefulla livsmiljöer som ålgräsängar och musselbankar minskar. Åtgärder krävs för att motverka ytterligare fragmentering och förlust av viktiga livsmiljöer. Hänsyn för och skötsel av natur- och kulturvärden inom skogs- och lantbruket behöver stärkas. Särskilt viktigt är ersättningar för restaurering av betesmarker, ängar och våtmarker. Arbetet med att skydda och sköta värdefulla skogar behöver prioriteras och ges tillräckliga resurser. Tätortsnära natur är viktig för friluftsliv och folkhälsa, men även som spridningskorridorer för djur och växter.⁷

Gröna avvägningar och samhällsutveckling

Miljö- och klimatförändringarna påverkar ekosystem och arter. Den biologiska mångfalden hotas av intensiv markanvändning och högt exploateringsstryck, vilket gör det allt svårare att nå miljömålen och förstärker klimatförändringarna.⁸ Samtidigt gör den ökade intressekonflikten kring markanvändningen (som livsmedelsförsörjning, elproduktion och bostadsförsörjning) att länsstyrelsen måste göra svåra avvägningar mellan olika nyttor som gynnar hela samhället långsiktigt. Tydliga synergier mellan miljömålen och andra samhällsgemensamma mål behöver tas tillvara för att uppfylla det övergripande generationsmålet. Förlusten av biologisk mångfald kan också ge stora ekonomiska effekter.⁹ Exempelvis kan försämrad pollinering orsaka stora förluster för det globala jordbruket. Samtidigt har dessa livsviktiga ekosystemtjänster ofta inte tillmätts direkt ekonomiskt värde i det finansiella systemet.¹⁰

Utmaningar och möjligheter i den nödvändiga omställningen

Omställningen av industri- och transportsektor samt en ökad tillväxt driver ett ökat el- och effektbehov inom en snar framtid. Enligt bedömningar kan det handla om ett fördubblat elenergibehov till 2045, vilket kommer leda till stora utmaningar för energisektorn.¹¹ Fortsatt energieffektivisering och flexibel användning av befintlig infrastruktur för att minska behovet av ny elproduktion och nya elnät är nödvändig. Produktionen av sol- och vindkraft i länet förutspås öka, både på land och till havs. De regionala förutsättningarna för vindkraft är inte utredda och det finns utmaningar med att uppnå länets behov som pekats ut i den nationella vindkraftsstrategin.

För omställning av transportsektorn räcker det inte med energieffektivare fordon och förnybara bränslen. Insatser som behövs är krav på transporteffektivitet i alla nivåer av infrastrukturplaneringen, konkret lagstiftning om grön infrastruktur och ekosystemtjänster kopplat till fysisk planering, ett proaktivt kulturmiljöarbete, och investeringar i service på landsbygden.¹²

Omställningen innebär också ett ökat fokus på en effektiv miljötillståndsprövning. Det är en arbetsintensiv verksamhet som kräver

resurser och fortsatt verksamhetsutveckling. Här behövs en intern kraftsamling där hela Länsstyrelsen behöver bidra för en hållbar och effektiv process som ställer rätt krav ur miljösynpunkt och ur ett helhetsperspektiv. (MA3-5)

Samverkan i fokus

Samverkan mellan olika aktörer kommer att vara centralt för att underlätta omställningen och elektrifieringen. Länsstyrelsen har en viktig roll i att samordna planer och insatser. (MA13)

1.2. Socialt

Demografiska förutsättningar

I Västra Götaland bor drygt 1,7 miljoner människor, vilket motsvarar ungefär 17 procent av Sveriges befolkning.

Länet har haft en kraftig befolkningstillväxt de senaste årtiondena och prognosen visar på att den kommer att fortsätta, om än i något lägre takt. Befolkningen förväntas växa till drygt 1,9 miljoner invånare till år 2040.

Ökningen under senare år har till stor del bestått av invandring, en trend som förväntas fortsätta. I snitt är knappt 20 procent av länets invånare födda utomlands, vilket är i paritet med rikssnittet. Andelen utrikes födda har ökat snabbt i Västra Götaland under de senaste åren, men skillnaderna är stora mellan länets kommuner. Exempelvis är andelen utrikes födda i Göteborgs kommun 28 procent, men i Öckerö kommun 7 procent. Göteborg och Öckerö är också de kommuner som har högst respektive lägst andel personer med utländsk bakgrund 38 respektive 8 procent (vilket är lägst i landet). 26 procent av länets invånare har utländsk bakgrund, vilket ligger i paritet med landet i stort.¹³

Befolkningen som helhet består av fler män än kvinnor. Dels för att det föds mer män dels för att fler män invandrar. Bland gruppen äldre är dock andelen kvinnor större på grund av högre medellivslängd. Andelen äldre män förväntas öka; år 2040 till 25 000 fler män än kvinnor i befolkningen.¹⁴ Ett överskott av unga män kan leda till konflikter och ökat våld.¹⁵

Stora regionala skillnader

Befolkningen är ojämnt fördelad i länet. Över hälften av invånarna bor i Göteborgsregionen och trots den generella befolkningsökningen minskar befolkningen i 10 av länets 49 kommuner, framför allt i delregionerna Skaraborg och Fyrbodalen. Befolkningstätheten varierar stort i länet.¹⁶ Länets kommuner kommer av allt att döma få en mer heterogen demografi, vilket innebär att insatser och bedömningar från länsstyrelsen kan behöva anpassas i högre utsträckning.

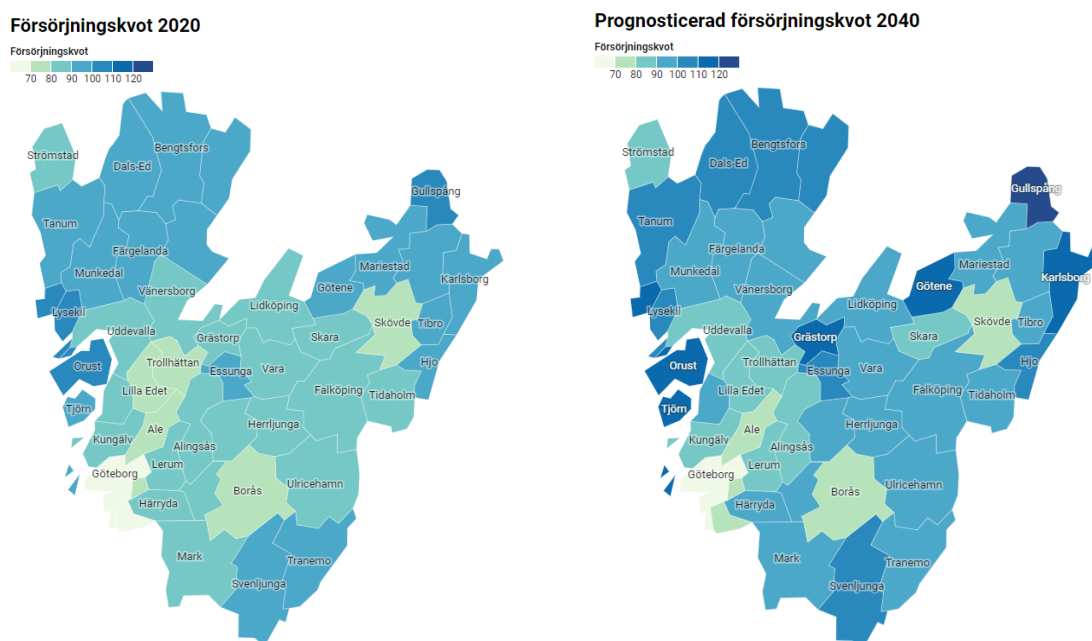
Åldrande befolkning och ökad försörjningskvot

Den demografiska strukturen i befolkningen har det senaste decenniet snabbt gått mot en alltmer åldrande befolkning. Orsakerna är dels en minskad andel yngre på grund av lågt barnafödande, dels en ökande medellivslängd. Det

innebär att andelen personer i arbetsför ålder minskar vilket leder till en ökad försörjningsbörda – färre ska försörja fler och arbetsgivare får svårare att hitta arbetskraft. Offentliga utgifter riskerar att öka till följd av att äldre i regel är de största konsumenterna av vård och annan välfärd.¹⁷ En åldrande befolkning innebär ökade kostnader för sjukvård, pensionssystemet och övriga välfärdstjänster.

Andelen av länets befolkning som är över 80 år förväntas öka från 5 till knappt 8 procent 2040. Andelen av befolkningen som är 65 år eller äldre väntas öka i alla länets delregioner. I dagsläget är det Fyrbodal och Skaraborg som har den högsta andelen invånare över 65. Försörjningskvoten¹⁸ i länet förväntas öka från 74 till 79 mellan 2020 och 2040. Sverige som helhet har en försörjningskvot på 77. Stockholms län hade 2021 en försörjningskvot på 67 och Skåne län på 77. Även här är skillnaderna mellan kommuner mycket stora.

Den kommun som förväntas ha den lägsta försörjningskvoten år 2040 är Göteborg med 63, vilket kan jämföras med Gullspång som förväntas få en kvot på 124.¹⁹ Särskilt mindre kommuner i Fyrbodal och Skaraborg riskerar en kraftigt ökad försörjningskvot framöver.

Figur 2 Försörjningskvot 2020 samt prognosticerad försörjningskvot 2040 (kolada.se)

Arbetskraftsbrist

En allt äldre befolkning påverkar arbetskraftsförsörjningen och speciellt vissa delar av länet kan få svårt att matcha kompetens med lediga arbeten. Att människor arbetar högre upp i åldrarna skulle kunna minska arbetskraftsbristen. Migrationen kan ha såväl positiv som negativ inverkan på

försörjningsbördan och demografin beroende på graden av arbetsmarknadsetablering hos nyanlända.

Migration

Stor osäkerhet råder kring prognoser för nyanlända. Migrationsverkets senaste prognos visar på relativt blygsamma planeringsantaganden för asylsökande men situationen i Ukraina har kort tid förändrar förutsättningarna. På längre sikt kan klimatförändringarna leda till ökad migration.²⁰

1.3. Ekonomi

Under större delen av 2021 har återhämtade sig konjunkturen starkt jämfört med 2020. Under det fjärde kvartalet 2021 kunde tecken på avmattning skönjas i samtliga tre storstadsregioner. Trots detta var konjunkturläget fortsatt gott och något bättre i Västsverige än övriga storstadsregioner beroende på en fortsatt stark industrikonjunktur.

Vintern 2021/2022 försämrades åter konjunkturläget jämfört med hösten och inför framtiden råder en påtaglig pessimism och osäkerhet i såväl Europa som andra delar av världen. Osäkerheten beror på en rad samverkande faktorer som höga energi- och bränslepriser, kraftigt ökad inflation, vikande börskurser runtom i världen samt rädsla för höjda styrräntor.²¹ Svensk tillväxt 2021 väntas bli lägre än beräknat på grund av kriget i Ukraina, men samtidigt bedömer regeringen att tillväxtutsikterna för i år i grunden är stabila.²²

Fram till Rysslands invasion av Ukraina hade näringslivet i Västsverige stor framtidsoptimism, t.ex. i Västsvenska handelskammarens månatliga företagarpåpaneler. Detta förklaras bland annat av en god industrikonjunktur samt växande efterfrågan på privata tjänster och ökad handel.

En ytterligare förklaring till optimismen är ett antal mycket stora etableringar i länet i närtid. Den kanske mest uppmärksammade är Volvo Cars och Northvolts batterifabrik som ska byggas i Göteborg och som förväntas ge omkring 3000 nya jobb. Till det kommer att varje arbete i fordonsindustrin uppskattas generera ytterligare två arbetstillfällen. Invasionen av Ukraina har emellertid sänkt framtidsoptimismen bland företag i Västra Götaland till den lägsta nivån sedan i maj 2020.²³

Olika branscher har klarat sig olika bra genom pandemin och bedöms ha varierande förmåga till återhämtning. Besöksnäringen drabbades svårt av pandemin och branschen har nu svårt att hitta personal till hotell, restauranger och boendeanläggningar.²⁴ Kompetensbrist inom flera branscher är också det som företagen i Västra Götaland fram till nyligen rankat som det största tillväxthindret, främst vad gäller personal med teknisk utbildning.

Den gröna omställningen kommer att kräva ny kompetens. Av det skälet satsar Västra Götalandsregionen 45 miljoner kronor på ett utbildningscentrum för industriell omställning. Beräkningar visar att Sverige år 2035 kommer att sakna 300 000 yrkesutbildade bland annat till följd av att allt färre söker yrkesprogram på gymnasiet. Otillräcklig energiförsörjning och oförutsägbara framtida elkostnader oroar också näringslivet i Västsverige.

Det säkerhetspolitiska läget påverkar ekonomin

Svensk ekonomi kommer att påverkas negativt av Rysslands invasion av Ukraina, inte minst genom prisökningar på råvaror som gas och olja och de direkt och indirekta effekter detta får.

Enskilda företag kan drabbas hårt av sanktionerna, men samtidigt är Sveriges och Västra Götalands handel med Ryssland begränsad. Ryssland utgjorde år 2020 drygt 1 procent av Västra Götalands exportvärde och 0,3 procent av länets samlade import.²⁵ Av de närmare 40 miljoner ton gods som hanteras i Göteborgs hamn totalt varje år utgör gods med koppling till Ryssland mindre än 0,5 procent.²⁶

Näringsliv och svenska konsumenter förväntas framförallt känna av indirekta effekter av kriget och sanktionerna. Energi som insatsvara till industri och transporter kommer bli dyrare och oljehandlare har dessutom varnat för kommande brist på diesel i Europa.²⁷ Ett ytterligare orosmoln inom främst fordonsindustrin är i nuläget bristen på halvledare som skapar flaskhalsar inom produktionsleden. Ökade kostnader för råmaterial, energi och frakt förväntas leda till dyrare produkter.²⁸

Som exempel har lastbilstillverkaren AB Volvo stängt ner verksamheten i Ryssland och har slutat frakta komponenter och material till fabriken i Kaluga. Stoppet av den ryska verksamheten påverkar samtliga anställda i landet, vilket handlar om totalt 1 300, varav 700 fabriksarbetare. Ryssland står för tre procent av AB Volvos totala marknad.²⁹ Volvo Cars, som varken har fabriker eller viktiga leverantörer i Ukraina eller Ryssland, har stoppat leveranser av bilar till Ryssland. Volvo Cars sålde drygt 9 300 bilar i Ryssland i fjol, vilket är 1,3 procent av bolagets globala försäljning. Det handlar om miljardbelopp i intäkter.³⁰ En annan göteborgsk verkstadsjätte, SKF, har stängt sin fabrik i Lutsj i Ukraina med cirka 1000 anställda.

Västra Götaland har i absoluta tal mest jordbruksmark i landet (en fjärdedel av ytan), medan sju procent utgörs av urbana miljöer. Motsvarande andel för landet i stort är 3 procent.³¹ Ökade priser på konstgödsel som en följd av ökade energipriser leder till ökade kostnader för lantbruket och, i förlängningen, ökade livsmedelspriser. Detta förstärks av konflikten i Ukraina. Utöver ökade energipriser är Ryssland en viktig exportör av såväl konstgödsel som råvaror för produktion av konstgödsel.

En minskad användning av konstgödsel skulle leda till lägre skördar men om det faktiskt blir fallet i år är i dagsläget för tidigt att säga om. Brist på konstgödsel i kombination med skenande energi- och drivmedelspriser skulle kunna leda till att allt fler bönder tvingas lägga ner sin verksamhet.³² Framöver behöver Sverige fokusera på en mer hållbar växtnäringssörjning med mer cirkulära flöden. Ökade priser på konstgödsel driver rimligtvis på den utvecklingen.

En expanderande men ojämlik arbetsmarknad

Under våren och försommaren 2020 ökade arbetslösheten snabbt och varslen duggade tätt. I slutet av sommaren uppgick arbetslösheten i Västra Götaland till 8,8 procent, jämfört med 9,2 procent i riket som helhet. Oron var stor för arbetsmarknadsläget och prognoserna pekade mot en arbetslöshetsnivå på omkring 11–12 procent i början av 2021. Det förbättrade konjunkturläget har

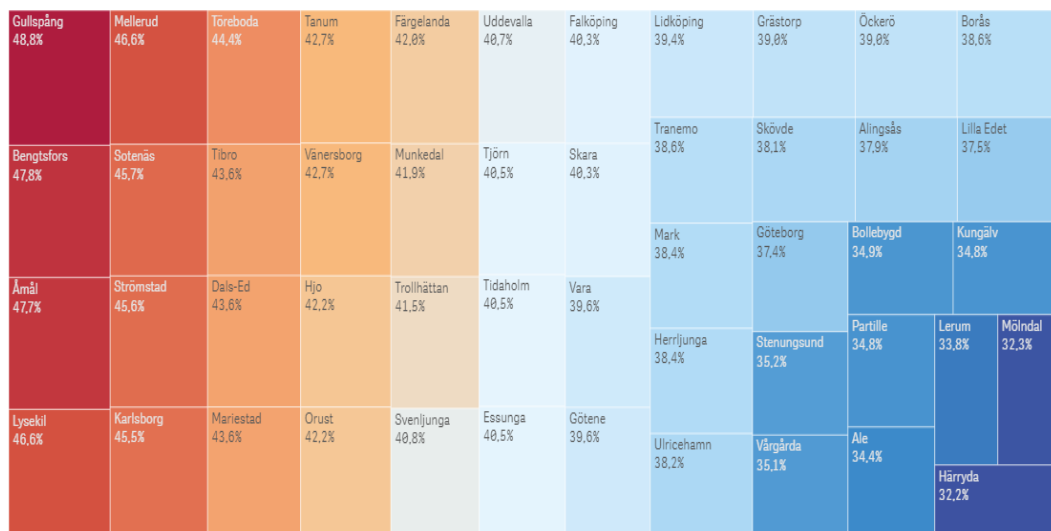
dock haft en positiv inverkan på arbetsmarknaden; andelen öppet arbetslösa eller i program har minskat kontinuerligt under 2021 och är nästan nere på pre-pandemisk nivå. Regeringen förväntar sig i sin prognos från tidigt april att sysselsättningen fortsätter att stiga i snabb takt i år och arbetslösheten väntas falla något snabbare i år än vad som sagts i tidigare prognoser.³³

I mitten av april 2022 var ca 53 000 personer eller 6,2 procent av arbetskraften 16-64 år i Västra Götaland öppet arbetslösa eller sökande i program (7,0 procent i riket.) Skillnaderna är dock stora mellan kommuner i länet. Flera av kommunerna i Göteborgsregionen ligger omkring 3-4 procent öppet arbetslösa och sökande i program. Samtidigt var motsvarande andel i Trollhättan och Åmål omkring 10 procent i mitten av april 2022. Skillnaderna är också stora mellan olika grupper. För personer födda i Sverige är andelen öppet arbetslösa 3,3 procent i slutet av mars 2022. För personer födda i utomeuropeiska länder var motsvarande andel 21,1 procent. Andelen inskrivna arbetslösa i den här gruppen har dock minskat från närmare 28 procent i början av 2018. Under det senaste året har antalet arbetslösa i Västra Götaland i den här gruppen minskat mer än riksgenomsnittet.

Historiskt många nya jobb tillkommer samtidigt. Mängden nyanmälda jobb i Göteborgsregionen växte markant till 10 600 jobb per månad under perioden december 2021 till februari 2022. Det är den största mängden nyannonserade jobb sedan 1993.³⁴ Det säkerhetspolitiska läget för också med sig vissa sysselsättningseffekter när försvarskoncernen Saab nu anställer 200 ingenjörer till Kallebäck, då kriget och pågående upprustning skapar efterfrågan på radarsystem.

Trots det förbättrade arbetsmarknadsläget varnar berörda myndigheter för att en stor grupp unga vuxna samt utrikes födda har fastnat i långtidsarbetslöshet. Den höga arbetslösheten inom aktuella grupper förklaras bland annat av att de har jämförelsevis kort arbetslivserfarenhet, begränsad utbildningsbakgrund och ofta får osäkra anställningsvillkor som exempelvis timanställning.³⁵

Det är också väl känt att utrikes födda kvinnor har svårare att etablera sig på arbetsmarknaden jämför med utrikes födda män. Ofta har utrikesfödda kvinnor sämre tillgång till tidigare nämnda faktorer, så som utbildning och tidigare arbetslivserfarenhet. De missgynnas också i etableringen, är underrepresenterade i arbetsmarknadsprogram och får färre arbetsinriktade insatser.³⁶

Källa: SCB

Figur 3 Andel ej förvärvsarbetande 16+ år (%) i Västra Götalands kommuner (2020). Det regionala statistikområde (bostadsområde) med lägst förvärvsfrekvens är dock Kronogårds torg (Frälsegården) i Trollhättans kommun med 64,5 %. Källa: PRISMA (SCB).

2. Övergripande trender

Nedan beskrivs ett urval av övergripande trender som bedöms ha bred påverkan på länet och myndigheten.

2.1. Försämrat säkerhetspolitiskt läge

Rysslands invasion av Ukraina har dramatiskt försämrat säkerhetsläget i Europa och Sverige. I ett första steg påverkas länet av bland annat migrationsströmmar samt stigande priser på energi, konstgödsel, drivmedel och livsmedel. Den redan befintliga risken för påverkanskampanjer och hot mot cybersäkerheten har ökat.

Den militära underrättelse- och säkerhetstjänstens bedömning är att de allvarliga spänningarna i Europa kommer att bli bestående. Säkerhetsläget i Europa går i riktning mot förhållanden liknande dem som var rådande före 1989 – men troligtvis med färre spelregler och mindre förutsägbarhet än vad som gällde under merparten av Kalla kriget.³⁷

Totalförsvaret håller på att återuppbyggas. Satsningarna syftar till att stärka totalförsvarets förmåga och att det utformas och dimensioneras för att kunna möta ett väpnat angrepp mot Sverige. (NA15)

Pandemin tydliggjorde vårt beroende av globala system för handel och de sårbarheter som följer med det. Den tydliggjorde också hur redan utsatt grupper ofta drabbas hårdast vid kriser.³⁸

Påverkan på länet i urval

Rysslands invasion av Ukraina får långtgående följder

Migration: De som kommer till Västra Götaland från Ukraina behöver tillgång till bland annat bostäder, skolplatser och sjukvård.

Säkerhetsskydd: En eventuell svensk ansökan om NATO-medlemskap bedöms av SÄPO medföra reaktioner och motåtgärder från Ryssland. Det är därför viktigt att säkerställa prioritering av säkerhetsskyddet.

Insatsvaror och livsmedelsförsörjning: En redan ökande efterfrågan på svenska livsmedel förstärks av kriget och ökad vilja till självförsörjning.³⁹ Samtidigt ökar priserna för jordbrukets insatsvaror som drivmedel och gödsel, vilket drabbar en redan hårt pressad bransch i länet. Tillgången till diesel är avgörande för växtodlingen. Detta då svenskt jordbruk och dess logistikkedjor är helt beroende av importerad diesel. Vidare skulle brist på konstgödsel från Ryssland riskera att dramatiskt minska skördarna för 2023.⁴⁰

Även den globala livsmedelshandeln påverkas och bidrar till stigande livsmedelspriser som i första hand drabbar hushåll med små ekonomiska marginaler samt aktörer som köper stora mängder livsmedel, som kommunerna.

Störningar i leveranskedjor påverkar också tillgången till fällningskemikalier för vattenrening. VA-verksamheter signalerar leveransproblem. Vid en

eventuell kommande bristsituation kan det bli aktuellt att prioritera kemikalieleveranser till olika VA-organisationer.⁴¹

Energi: Kraftigt ökande energipriser och, på längre sikt, ökad risk för bristsituationer. Ett totalstopp för import av gas från Ryssland skulle innebära att Europa kastas in i en allvarlig energikris. Skyhöga energipriser och elransonering riskerar i sin tur att leda till att företag gör sig av med arbetskraft eller går i konkurs, vilket ökar arbetslösheten.⁴² Risken för energifattigdom i Sverige ökar, vilket kan slå hårdast mot ensamstående med barn.⁴³

Cyberattacker och informationspåverkan

Den ökande digitaliseringen medför tilltagande sårbarheter för samhällskritiska funktioner, vilket kan utnyttjas av främmande makt.⁴⁴ Det försämrade säkerhetspolitiska läget ökar risken för cyberattacker ytterligare. (SA17) Säpo bedömer att Ryssland kommer intressera sig för valet i september och ser risker för påverkanskampanjer, sabotage mot genomförandet av valet och försök att manipulera hur röster räknas eller redovisas.⁴⁵

Hot från främmande makt

Ett flertal länder bedriver säkerhetshotande verksamhet mot Sverige. Ryssland, Kina och Iran utgör de största hoten. Målsättningarna är bland annat att påverka svensk försvarsförmåga och säkerhetspolitik, komma åt svensk spets teknologi samt att påverka oppositionsgrupper som befinner sig i exil i Sverige. Metoderna är breda och inkluderar bland annat vilseledande information, påtryckningar, hot och våld, flyktingspionage, strategiska uppköp samt industrispionage och cyberspionage mot försvaret, industrin, forskning och utveckling.⁴⁶

Större fokus på försvar ger fler målkonflikter och ändrade prioriteringar

När Försvarsmakten får ett ökat behov av nya anläggningar och fler övningar kan konflikter uppstå mellan å ena sidan målen gällande biologisk mångfald och friluftsliv, samt å andra sidan målet om ett robust och motståndskraftigt län. (NA15)

Om försvarsansträngningarna prioriteras ytterligare, som vid höjd beredskap, kommer andra intressen att få stå tillbaka. Det kan till exempel bidra till att omprövningen av vattenkraft avstannar för att inte påverkar energiförsörjningen, att natur- och miljöintressen får stå tillbaka när inhemsk livsmedelsproduktion prioriteras samt att målkonflikter vid nyttjande av havet för livsmedelsproduktion förstärks. (VA3,VA5-6)

Påverkan på Länsstyrelsen i urval

- Större fokus på och mer medel till Länsstyrelsens arbete med civilt försvar (NA15). Om beslut fattas att inrätta nya civilförsvarsområden krävs en ny organisation och större bemanning för ledning även av

Hallands län. (SA16)

- Ökat behov av arbete med informationssäkerhet och mot desinformation, i vardagen och vid valet 2022. Analysförmåga av sårbarheter och behov, både generellt och kopplat till valet 2022, behöver öka.
- Försvarsmaktens ökande behov av anläggningar och övningar kan bidra till konkurrens om markanvändning och öka antalet prövningsärenden och remisser till Länsstyrelsen. (NA15)
- Länsstyrelsens utbetalningar av ersättningar till lantbrukare blir viktigare för att skapa hållbarhet i sektorn. (LA3)
- Ökat antal migranter i länet kommer kräva Länsstyrelsens samordnade roll både vid initialt mottagande samt kopplat till integrationsinsatser.
- Ökad sårbarhet för cyberattacker och andra IT-incidenter kan drabba länsstyrelsernas IT-system samt valadministrationen.
- Dyrare drivmedel ger ökade kostnader för tillsyn samt har redan lett till att kalkning av vattendrag ställts in, vilket ger stora följder för den biologiska mångfalden. I en tid av ökande osäkerheter och diffusa hot i form av till exempel pandemier, klimatförändringar och säkerhetspolitiska hot, blir det närmast omöjligt att genom planering identifiera och förebygga relaterade risker.
- Länsstyrelsens (och våra samverkande aktörers) förmåga till agilitet och resiliens blir allt viktigare för att kunna effektivt kunna hantera även på händelser som inte är möjliga att förutse och planlägga för.
- Behov att stärka samverkan med näringsliv och civilsamhället inom civilt försvar och krisberedskap, samt att skapa strukturer för starkare social dimension i krisberedskapen.
- Ett ökat behov av rättskompetens i krishanteringen. Förmågan att tolka och tillämpa gällande rätt och konventioner ökar, jämte klargörande av ansvars- och mandatfrågor (SA9).
- Planering, övning och utbildning för stärkt förmåga inom civilt försvar bör ha högre prioritet i förhållande till andra kompetenssatsningar.
- Ta hänsyn till lantbrukarnas roll inom totalförsvaret och för att säkra livsmedelsproduktionen. Effektiv handläggning av jordbruksstöd och anpassning av tillsynsaktiviteter för att inte ytterligare pressa en redan hårt ansatt bransch. Det blir viktigt med helhetsbedömningar i vår verksamhet för att främja en hållbar utveckling i länet. (LA3)
- Den nya typen av långvariga och lågintensiva kriser är svåra att förena med krisledningsstabens organisation som är riggad för att

hantera korta och intensiva kriser. Den höga personalomsättningen medför oönskade effekter i form av bristande kontinuitet och långsiktighet.

2.2. Klimatförändringar och den gröna omställningen

Klimatläget är allvarligt. Den globala uppvärmningen kommer troligtvis att passera 1,5 grader de kommande två decennierna och nå upp emot 2 grader 2050. De stigande temperaturerna kommer att påverka intensiteten och frekvensen av extremväder, skogsbränder, torka och översvämningar. De kommer även leda till högre havsnivåer och smältande glaciärer. Dessa klimatförändringar kommer att medföra allvarliga konsekvenser för miljö, mänsklig säkerhet samt mat- och vattensäkerhet.⁴⁷

Sverige har satt som mål att bli det första fossilfria välfärdssamhället. Energisystemet behöver ställas om och systemförändringar krävs för att nå hela vägen.⁴⁸ Liksom resten av Sverige står Västra Götaland inför betydande omställningar för att kunna minska utsläppen av växthusgaser. Med stora raffinaderier och tung petrokemisk industri särskiljer sig dock Västra Götaland från andra län i Sverige.

Beroende på vilka beslut som fattas inom industrierna kommer elbehovet att påverkas olika mycket. Kombinationen av en storskalig elektrifiering av industrin, stor hamnverksamhet som ska bli fossilfri och de effekttökningar som förväntas av en storstadsregion gör att utmaningarna att förse samtliga sektorer med eleffekt blir stora med dagens elnätscapacitet.

Påverkan på länet i urval

Fler klimatrelaterade kriser

Extremt väder kommer att bli vanligare. Skyfall och värmeböljor beräknas inträffa oftare och med högre intensitet.⁴⁹ Utvecklingen kan ge ökade skador och kostnader för privatpersoner, företagare och offentlig sektor.

Naturvärden samt jord- och skogsbruk kan drabbas hårt av brand, torka och stormar. Händelser likt den torka som drabbade länet 2018 kommer inträffa oftare, vilket har följder för såväl dricksvatten som industrietableringar (VA4).

Klimatförändringen är också ett allvarligt hot mot livsmedelsförsörjningen. Produktionen av vissa råvaror riskerar att minska kraftigt och störa den globala handeln. Sverige kommer att påverkas både genom vårt beroende av import av livsmedel och av extremvädrets påverkan på vår egen livsmedelsproduktion.

De största utmaningarna för vårt län är översvämningsriskerna (såväl stigande havsnivåer, som utmed sjöar och vattendrag och vid skyfall). Utöver detta ökar även klimatförändringarna sannolikheten för skred, där Göta älvdalen är i särskilt fokus.⁵⁰ (MA6)

Ökad spridning av invasiva främmande arter försvårar uppfyllelsen av miljömålen och våra strategiska mål. (NA5)

Energiomställning och elektrifiering

De kommande årtiondena väntas en drastisk ökning av elanvändningen, driven av elektrifiering av industrin tillsammans med nya datacenter och vätgasprojekt samt i viss grad elfordonsladdning. Den drastiska ökningen kan innebära en dubbling av elanvändningen till 2045.⁵¹ I huvudsak beror detta på tillkommande punktlaster i framför allt norra Sverige, men även i Stenungsund och Göteborg där det nu planeras för en batterifabrik. Eventuellt kan fler batterifabriker tillkomma i länet. Elektrifieringen av industri och transporter, förändrad elproduktionsmix samt en europeisering av elmarknaden kommer sammantaget att leda till högre elpris. Ökande elpriser leder till negativa effekter på sysselsättning, investeringar och produktion i elintensiv industri.⁵² (MA13)

Elbrist och industrietableringar

Tillgången till effekt och elnätkapacitet är central för att säkra näringslivetableringar. Dessa etableringar är inte sällan en betydelsefull del i omställningen till ett fossilfritt samhälle, till exempel i form av batterifabriker. Det finns ofta en stark politisk vilja att dessa etableringar ska gå fort, och därmed också ett tryck på att tillståndprocesserna ska hanteras skyndsamt. Den som skall starta en elintensiv verksamhet får ansöka om tilldelning. Det finns nu ett flertal exempel på hur dessa så kallade effektbokningar har givit upphov till undanträngningseffekter. Stockholms Handelskammare menar exempelvis att *”Stockholm kommer under det kommande decenniet att lida av elbrist”*.⁵³ De industriella satsningarna i Göteborg kan leda till att efterfrågan på el i staden tredubblas under de kommande tio åren.⁵⁴ Enligt Göteborgs Stads energiplan 2022-2030 förväntas kapacitetsbehovet vid en stark elektrifiering totalt sett öka med 50 till 75 procent fram till år 2030 till 2035.⁵⁵

Elbristen (i termer av effektbrist och elnätkapacitetbrist) riskerar inte bara att påverka i form dyr energi för hushållen och industrin (inklusive uteblivna näringslivetableringar och förlorade arbetstillfällen), utan riskerar även att dra ner takten på den gröna energiomställningen.

Fler energianläggningar och intressekonflikter kopplat till markanvändningen

Den kraftiga ökningen av ansökningar om nya energianläggningar i form av vindkraft både till havs och på land samt i form av solcellsanläggningar, ger upphov till målkonflikter. Utöver ökat tryck på att bygga fler energianläggningar, så konkurrerar i delar av länet även nybyggnation, värnandet av den biologiska mångfalden och livsmedelsproduktion om samma mark. (MA15, MA17), (LA4)

Enligt en rapport från Svensk vindenergi fick hela 8 av 10 vindkraftverk på land nej av kommunerna år 2021.⁵⁶ Regeringen har lagt fram med en proposition om tidigt kommunalt ställningstagande, samt incitament för kommuner att acceptera vindkraft.⁵⁷

Den havsbaserade vindkraftsutbyggnadens påverkan på Västra Götalands län har både positiva och negativa effekter. Till de positiva hör det stora energitillskottet, men också nya arbetstillfällen. Om samtliga vindkraftsprojekt som nu ligger i ansökningsfas skulle bli verklighet så skulle dessa sammantaget generera mer energi än vad hela Västra Götaland förbrukar. Flera av de befintliga industrierna räknar dock med stora öknningar av elbehovet i sina planer, varför det samlade elbehovet för länet sannolikt kommer att öka markant de närmaste 15 åren. Men man måste i sammanhanget också beakta den negativa påverkan som den havsbaserade vindkraftsutbyggnaden det skulle kunna få på den marina miljön, yrkesfisket, sjöfarten, Försvarsmaktens intressen, samt visuellt mot den fria horisonten. Det senare så är en mycket stor fråga för länets kustkommuner som menar att bland annat turismens och friluftslivets intressen skulle påverkas negativt. I dagsläget finns fem ärenden hos Länsstyrelsen som rör storskaliga vindkraftsparker, varav ett ärende enbart berör undersökningstillstånd för havsbotten. (MA16)

Nationella planen för omprövning av vattenkraft (NAP)

Västra Götalands län har relativt få vattenkraftverk med reglerförmåga, dvs. sådana som kan dämna upp vatten för att senare producera energi. Vid en större energikris kan dock all tillgänglig energiproduktion vara av vikt varför även kraftverk i länet kan komma att beröras. (VA3)

Påverkan på Länsstyrelsen i urval

Ökat tryck på miljötillståndsprövningen

Det finns ett stort fokus på att miljötillståndsprövningen behöver effektiviseras, både nationellt och i vårt län. Flera initiativ är igång för att korta tillståndprocessen för elnätsutbyggnad, som idag bedöms vara en flaskhals för den framtida energiförsörjningen. Utöver miljötillståndssansökningar för energianläggningar driver det ökade behovet av nätutbyggnad, samt efterfrågan på mark till kabelförläggning eller luftledning, på behovet. (MA3-5, MA18).

Behov av vägledande principer vid intressekonflikter kopplat till markanvändning

Byggnad, energiproduktion, främjandet av biologisk mångfald, livsmedelsproduktion, och Försvarsmaktens intressen gör i delar av länet anspråk på samma mark. Vägledning efterfrågas av kommuner och andra aktörer - i både planärenden och annat strategiskt arbete. Länsstyrelsen måste därför utforma strategier för hur vi prioriterar i olika processer. Förmågan att se helheten i bedömningar och planärenden behöver utvecklas, och att följa upp förändringarna i landskapet. (LA4) Det är angeläget att naturvårdsunderlag används i planering av bebyggelse och infrastruktur och att arbetet med grön infrastruktur får genomslag i landskapet.⁵⁸

Större behov av klimatanpassningsåtgärder

Beredskap för hantering av extrema väderhändelser och naturolyckor, som bedöms bli vanligare på grund av klimatförändringen.

Fossilfritt Sveriges branschvisa färdplaner behöver snabbt genomföras, liksom de ändringar av Miljöbalken som miljörettsutredningen tagit upp.⁵⁹

Högre sannolikhet för parallella kriser

Extremare väder medför högre risk för fler samhällsstörningar som kräver Länsstyrelsens samordnande roll. Detta kräver också större beredskap att hantera parallella kriser.

2.3. Minskad biologisk mångfald

Den biologiska mångfalden i världen minskar snabbt. Antalet utrotningshotade djur- och växtarter ökar; inom några årtionden kan upp till en miljon arter av ungefär totalt åtta miljoner, vara utrotade”.⁶⁰ Förlusten av biologisk mångfald och ekosystem bedöms vara lika allvarlig som klimatförändringarna. Mycket pekar dessutom på att de två kriserna är nära relaterade.

Då klimatförändringarna accelererar förlusten av biologisk mångfald och vitala ekosystem är en viktig del i att kampen mot klimatförändringarna.⁶¹ Därför är också grunden för våra ekonomier, vår matförsörjning, vår hälsa och vår livskvalitet, hotade. IPCC understryker därför naturens roll för att bekämpa klimatförändringarna.⁶²

Bland de främsta orsakerna bakom förlusten av biologiska mångfald nämns ofta förlusten av olika livsmiljöer, där bland annat det moderna jordbruket spelat en negativ roll.⁶³ Samtidigt kräver en växande befolkning, med ambitioner om högre självförsörjningsgrad, allt mer jordbruksmark.

EU:s strategi för biologisk mångfald syftar till att Europas biologiska mångfald börjar återhämta sig senast 2030.⁶⁴ Strategin antas leda till större arealer av skyddad natur. Avsikten är att skapa ett sammanhängande nätverk av väl förvaltaade skyddade områden och att skydda ytterligare land- och havsområden samt restaurera olika naturmiljöer. (NA11)

Påverkan på länet i urval

Påverkan på ekosystem och arter

Den biologiska mångfalden hotas av en intensiv mark- och vattenanvändning och högt exploateringsstryck. Åtgärder krävs för att motverka ytterligare fragmentering och förlust av viktiga skogliga livsmiljöer. Lantbruksföretagen blir allt färre och variationen i odlingslandskapet minskar.⁶⁵

Påverkan på ekosystem och arter beror i dagsläget mer på markanvändning och annan miljöförstöring, men klimatförändringens påverkan blir större ju mer och snabbare klimatet förändras.⁶⁶ Storlek och kvalitet på naturmiljöer riskerar att minska och avstånd mellan naturmiljöer riskerar att öka. Det kan i sin tur leda till att arters möjlighet att migrera till nya miljöer när livsförutsättningarna förändras begränsas ytterligare vilket kan leda till att grön infrastruktur försvagas.⁶⁷

Strandskyddet diskuteras för närvarande i riksdagen. Om strandskyddet försvagas på ett genomgripande sätt kan det ge stora effekter på förutsättningarna för biologisk mångfald då strandskydd innebär ett omfattande skydd för växt- och djurliv. Indirekt kan det också försvåra klimatanpassning om strandnära byggande möjliggörs i större utsträckning än idag.

Havsmiljö

Det kommer allt fler signaler på att tillståndet i havet riskerar att förändras snabbt till följd av bland annat klimatförändringar. Havet längs västkusten är en oerhört viktig resurs bland annat för biologisk mångfald, livsmedelsproduktion, transport och turism. Försämringar i havets förmåga att tillhandahålla ekosystemtjänster får en direkt påverkan på vår ekonomi, beredskap och välmående. De negativa effekterna är dessutom av "tipping point"-karaktär och direkt beroende av varandra. När ålgräset försvinner till följd av exploatering saknas uppväxtplatser för fisk vilket exempelvis leder till minskad livsmedelsproduktion och möjlighet till rekreation. (VA5)

Livsmedelsproduktion

Fortsatt ökat fokus på svenskproducerade livsmedel drivet av en generellt ökad förståelse och krismedvetenhet kopplat till livsmedelsproduktion i stort. Detta förstärks av riskerna för ökad torka (med erfarenheter från den torra sommaren 2018), och Rysslands invasion av Ukraina (i kombination med ökade kostnader för insatsmedel i produktionen och därmed ökade kostnader för livsmedel). Här uppstår målkonflikter med andra markanvändningsanspråk, exempelvis artskydd. (LA3)

Påverkan på Länsstyrelsen i urval

- Målkonflikter mellan livsmedelsproduktion, olika vattenrelaterade mål och skydd av natur/ökat behov av stärkta ekosystemtjänster i odlingslandskapet kräver ökad samverkan för att hitta synergier.
- Översyn av kriterierna för anspråken på områden av riksintresse. Ett ingående översynsarbete utifrån tydliga kriterier måste göras. Detta förutsätter nationell vägledning och samverkan över avdelningsgränser på Länsstyrelsen och kan bli ett omfattande arbete att göra. (NA4)
- Ökat fokus på klimatanpassning och dess synergier med biologisk mångfald.

2.4. Ökande ojämlikhet

Ginikoefficienten, som mäter inkomstspridningen inom ett land, är hög för Sverige både i en nordisk och internationell jämförelse.⁶⁸ Ökade kapitalinkomster i förhållande till andra inkomster är en av orsakerna till den ökande ekonomiska ojämlikheten.

I Sverige och i Västra Götaland har den ökade socioekonomisk polariseringen ökat mellan olika befolkningsgrupper. Klyftorna har ökat både mellan och inom länets kommuner, med avseende på arbetslöshet, boendesegregation, skolsegregation, skolresultat, inkomster, sysselsättningsgrad, trygghet och hälsa. Över hälften av alla utrikes födda barn lever i hushåll med låg ekonomisk standard.⁶⁹ Den psykiska ohälsan ökar, i synnerhet bland unga kvinnor men även andra grupper såsom utlandsfödda, unga, icke-heterosexuella, arbetslösa och mottagare av ekonomiskt bistånd. Skillnaderna i medellivslängd är stor mellan olika kommuner och stadsdelar, såväl globalt, regionalt som lokalt.⁷⁰

Påverkan på länet i urval

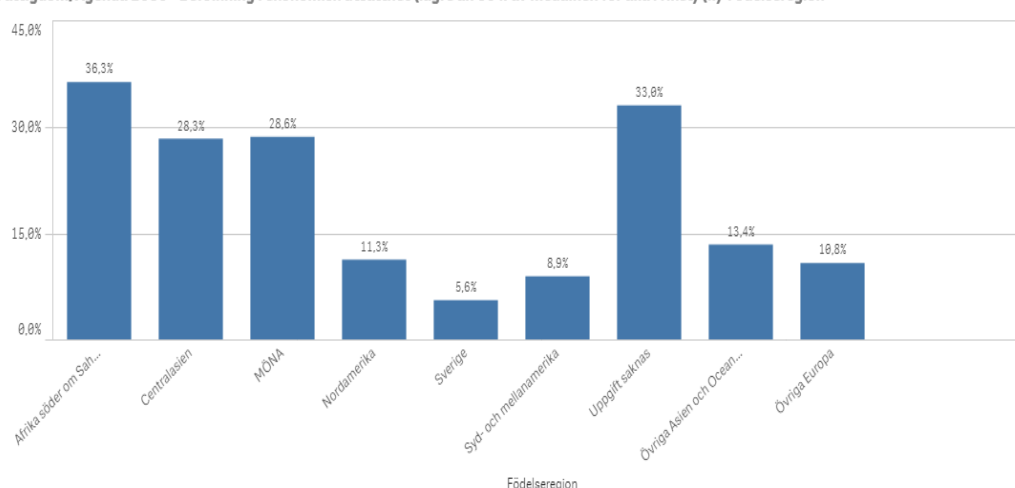
Arbetslöshet

Långtidsarbetslösheten har ökat bland grupper med låg utbildningsnivå. Sysselsättningsgraden är lägre för personer med utländsk bakgrund, särskilt för kvinnor. Gymnasieutbildning är en vattendelare för möjligheterna på arbetsmarknaden.⁷¹ (SA36)

Segregation

Socioekonomisk, etnisk och demografisk segregation påverkar invånarnas livsvillkor och den sociala sammanhållningen (SA24). Ökad ojämlikhet påverkar inte bara den sociala sammanhållningen utan skadar även den långsiktiga ekonomiska tillväxten. Skillnader i levnadsstandard har en tydlig geografisk dimension. Framförallt sjunker levnadsstandarden i städernas socioekonomiskt utsatta områden. Men även på glesbygden sjunker den disponibla inkomsten i relation till genomsnittet i Sverige. Av polisens nitton utpekade särskilt utsatta områden återfinns nu sju i Västra Götaland.⁷² (SA35, SA24).

Fattigdom/Agenda 2030 - Befolkning i ekonomisk utsatthet (lägre än 50 % av medianen för alla i riket) (%) - Födelseregion

Figur 4 Befolkning i ekonomisk utsatthet (lägre än 50% av medianen för alla i riket) utifrån födelseregion, 2020. Källa: PRISMA (SCB).

Pandemins effekter

Utifrån effekter av tidigare kriser är det viktigt att följa de sekundära effekterna av pandemin över tid, inte minst gällande utsatta grupper. Pandemin har redan satt samhällets ojämlikheter i blyxtbelysning. Länsstyrelsens erfarenheter från pandemin genom en praktik kallad dialogforum understryker vikten av dialog för att bygga relationer samt synliggöra behov och konsekvenser bland befolkningen.⁷³

Pandemin visar dessutom tydligt på vikten av en tydlig och tillgänglig kriskommunikation då korrekt information om covid-19 och vaccination inte har nått alla grupper. Resultat kan bli bristande information för vissa grupper i samhället, lägre tilltro till institutioner, sämre tillgång till information och lägre grad av självbestämmande.

Signaler från kommuner och rapporter från flera olika myndigheter visar på negativa effekter på såväl skolresultat, utbildningskvalité, psykisk och fysisk ohälsa, tillgången till vård, ökat våld och minskad tillgång till arbete. Med stor sannolikhet kommer pandemin leda till att klyftorna blir ännu större. Särskilt utsatta är kvinnor/flickor, nyanlända samt personer med funktionsnedsättning.⁷⁴

Folkhälsans strategiska betydelse för ökad beredskap

Pandemin visar på vikten av en god och jämlik folkhälsa för människors motståndskraft och möjligheten att möta nya hälsohot. Folkhälsan och rätten till bästa möjliga hälsa får betydelse för en god beredskap och därmed också för det civila försvaret.⁷⁵

Bostadsbrist

Bostadsbristen i länet tillsammans med den snabba prisökningen påverkar stora grupper i samhället, men slår hårdast mot redan socioekonomiskt utsatt grupper. Bostadsmarknaden i Västra Götaland är ojämlik. Det är svårt för vissa hushåll att få tillträde till bostadsmarknaden, exempelvis för dem med låg betalningsförmåga eller som är nya på bostadsmarknaden. Det är viktigt att det byggs nya bostäder, men också att utbudet matchar såväl hushållens behov som deras efterfrågan.

Lika viktigt är det att kommuner och aktörer använder det befintliga beståndet i bostadsförsörjningen, där de flesta människor hittar sin bostad. En fortsatt ojämlikhet på bostadsmarknaden har många negativa konsekvenser för länet och dess befolkning (befintlig eller ny). Det blir svårare att flytta till arbete och studier, nyanländas etablering påverkas, risken att hamna i hemlöshet eller trångboddhet ökar, ungas start i vuxenlivet fördröjs och äldre tvingas bo kvar i otillgängliga bostäder. (SA3)

Långt kvar till ett jämställt lä

Inkomstgapet mellan kvinnor och män på cirka 20 procent har varit oförändrat sedan 1995. Löneskillnaderna mellan kvinnor och män har minskat, men skillnaderna i disponibel inkomst består. Kvinnodominerade branscher får mindre offentligt stöd. Under pandemin har löneinkomsterna sjunkit mer för kvinnor än män. Kvinnor och barn som flyr krig är särskilt

utsatta grupper som riskerar att hamna i prostitution, arbetsmarknadsexploatering och människohandel. (SA27-29)

Risk för social oro och instabilitet

Ökande ojämlikhet innebär risk för social oro och instabilitet i samhället. Det finns ett samband mellan tillit och ekonomisk jämlikhet. Ojämlikheten riskerar även att påverka sammanhållningen i samhället och även den långsiktiga ekonomiska tillväxten.

Svårare för vissa kommuner att klara välfärdsuppdrag

Det blir svårare för vissa kommuner att klara välfärdsuppdraget och kompetensförsörjning. Delregionala skillnader med större utmaningar i utsatta områden och delar av länet exempelvis Dalsland. Kommunutredningen (SOU 2020:8) fastslår att den nationella likvärdigheten hotas om inte strukturella förändringar av de svenska kommunerna genomförs.⁷⁶ De mindre kommunernas ekonomi och kapacitet att erbjuda välfärdstjänster försvagas. Var femte kommun befarar försämringar i välfärden i och med besparingar i budget.⁷⁷

Påverkan på Länsstyrelsen i urval

- Betydelsen av social hållbarhet, trygghet, livsmiljö och hälsa i samhällsplaneringen ökar. Detta ställer krav på Länsstyrelsen att utveckla metoder för kartläggning och lägesbilder samt metoder för stöd till kommuner. (SA24)
- Komplexiteten i hållbarhetsfrågor ökar. Ökat antal målkonflikter, trycket på prövning och tillstånd samt inkluderingen av flera aktörer med olika, ibland motstridiga, intressen gör samrådsförfarande till en arena där många av dagens komplexa frågor möts. Stora krav kommer ställas på Länsstyrelsen förmåga att hantera målkonflikter och nå och kommunicera till olika grupper.⁷⁸
- Ojämlikheten på bostadsmarknaden är en viktig och komplex fråga för Länsstyrelsen och påverkas av både strukturella och individuella faktorer. Det finns ett behov av ett kontinuerligt analys- och uppföljningsarbete av utvecklingen i länets kommuner. Det innebär ett behov av samverkan såväl internt som externt. (SA3)
- Det finns potentiella målkonflikter mellan målet om god bebyggd miljö i relation till övriga miljömål och globala mål. Det kan exempelvis handla om att behovet av bostäder ställs mot bevarandet av landskap och naturresurser. (SA3-4)
- Det finns ett digitalt utanförskap hos en del invånare, särskilt hos personer med vissa funktionsnedsättningar och nyanlända. Dessa grupper har därmed sämre tillgång till de tjänster som erbjuds. Detta riskerar att försvåra både etablering på arbetsmarknaden, demokratisk delaktighet och integration. Det blir även en grogrund för

desinformation och ryktesspridning. Problematiken riskerar att öka av en minskad statlig närvaro. (SA38)

- Utppekandet av befolkningsgrupper och utsatta områden riskerar att leda till en stigmatisering eller att utsatta grupper ställs mot varandra. (SA26, SA29)

2.5. Ökande organiserad brottslighet

Organiserad brottslighet är det samhällsfenomen som flest människor är oroliga för.⁷⁹ I den senaste SOM-undersökningen når området ”brottslighet” en rekordnivå om 41 procent (före sjukvård på 33 procent och invandring/integration på 31 procent) på frågan om viktiga samhällsproblem i dagens Sverige. Oro över brottsligheten i samhället har ökat markant de senaste femton åren.⁸⁰

Ökning av dödligt våld och narkotikabrott

Sedan 2012 ökar det dödliga våldet i samhället. Innan dess konstaterades en nedåtgående trend. Den nuvarande nivån av dödligt våld är fortfarande något lägre än i början av 1990-talet. Men våldet har fått en annan karaktär. Det är främst dödligt våld med skjutvapen som ökar, och denna typ av dödligt våld har nu nått historiskt höga nivåer.⁸¹ Det har ofta en koppling till kriminella miljöer. Unga män i Sverige drabbas i betydligt högre utsträckning än unga män i övriga Västeuropa.

Polis och tull tar allt större knarkmängder i beslag. Efterfrågan på narkotikan finns i alla samhällsklasser och köpen finansierar de kriminella gängen.⁸² Narkotikaanvändningen har blivit mer jämnt spridd i landet och narkotikaproblemen är idag spridda mellan storstadsregioner och landsbygd. Män är i majoritet vad gäller mera problematisk narkotikaanvändning och könsskillnaderna har ökat vad gäller statistik relaterad till sjuklighet och dödlighet. (SA33)

Antalet anmälda rån mot personer under 18 år har mer än fördubblats i Sverige under perioden 2015–2019. De som misstänks är i huvudsak unga män 15–20-årsåldern. Bland de misstänkta är ungdomar i socialt utsatta områden överrepresenterade vilket pekar på vikten av att se detta i relation till gängbrottsligheten i dessa områden och den brottskultur som äldre förmedlar till yngre.⁸³

Även andra brottskategorier ökar, däribland bedrägerier, sexualbrott och välfärdsbrott. 25 % av kvinnor åldern 16–24 år uppger att de utsattes för sexualbrott under 2020. De organiserade brottsligheten gör vinster på människohandel och människoexploatering.⁸⁴

Påverkan på länet i urval

Särskilt utsatta områden

Sex procent av länets befolkning bor i ”särskilt utsatta områden” som karaktäriseras av en låg socioekonomisk status och där kriminella har en

inverkan på lokalsamhället.⁸⁵ Benägenheten att delta i rättsprocesser är lägre och det förekommer systematiska hot eller våldshandlingar mot vittnen och anmälare. Områdena i sig kan vara grogrund för organiserad brottslighet, våldsbejakande extremism samt hantering, missbruk och handel med narkotika. Viss risk föreligger också att dessa områden kan ha en direkt påverkan på angränsande områden (SA26). Problemen leder till minskat förtroende för Polisens förmåga vilket ytterligare minskar viljan att vittna.⁸⁶

I december 2021 publicerade Polisen den senaste rapporten om särskilt problematiska områden. För Västra Götaland så är det en disparat bild som framkommer: med en positiv trend för Göteborg; en oförändrad trend för Borås; och en negativ trend i Trollhättan. (SA26)

I socialt utsatta områden råder en större otrygghet än i övriga urbana områden. Nästan hälften av kvinnorna (48 %) i socialt utsatta områden, uppger att de är otrygga på kvällstid i sitt eget bostadsområde, jämfört med en tredjedel (30 %) av kvinnorna i övriga urbana områden. Bland män i socialt utsatta områden uppger 22 procent att de är otrygga i sitt eget bostadsområde på kvällen. Motsvarande siffra för män i övriga urbana områden är 9 procent. Utsattheten för brott är också högre i de socialt utsatta områdena.⁸⁷

Påverkan på företag och offentlig verksamhet

Enligt Svenskt näringsliv uppger en majoritet av svenska företagare att de drabbades av kriminalitet under förra året. Samtidigt låter hälften av företagen bli att polisanmäla då de inte tror att det hjälper. Brottsligheten leder till otryggheten som påverkar såväl investeringar som rekryteringar.⁸⁸

Offentlig verksamhet utsätts i högre utsträckning för välfärdsbrott från den organiserade brottsligheten. Även otillåten påverkan är ett växande problem. SKR lyfter fram att brottsligheten riskerar att bli systemhotande.⁸⁹

Avfallsbrottslighet

Avfallsbrottslighet är ett växande problem som kan få katastrofala följder för både människor och miljö. Omfattande bränder på avfallsanläggningar är exempel på detta. Regeringen har satsat 50 miljoner kronor för att stärka myndigheters arbete för att förebygga, förhindra och bekämpa brottslighet kopplat till avfall.

Omfattningen av brottslighet kopplat till avfall i länet är ännu inte kartlagd och därför dåligt känd. Nationellt vet vi att:

- Miljöbrott är en global och mycket lönsam brottstyp.
- Olovlig avfallshantering organiseras via företag i Sverige och utomlands.
- Brotten är svåra att upptäcka, anmäla, utreda och lagföra.
- Det är svårt att hitta organiserad brottslighet via den traditionella miljötillsynen.

- Det finns tydliga kopplingar till kriminella organisationer och avfallsbrottslighet är ofta starkt kopplat till ekonomisk brottslighet. (MA21)

Påverkan på Länsstyrelsen i urval

- Utvecklingen kan påverka Länsstyrelsen genom ökat fokus på våra uppdrag inom exempelvis ordning, skydd och säkerhet, gränsöverskridande avfallstransporter, penningtvätt, brottsförebyggande arbete, gestaltad livsmiljö samt auktorisation av bevakningsföretag.
- Möjligheter att motverka och bryta segregation riskerar att minska samtidigt som ett minskat förtroende för myndigheter generellt kan påverka Länsstyrelsens möjligheter att lösa våra uppdrag.

Att fokus läggs på åtgärder mot organiserad brottslighet kommer troligen påverka vår tillsyn. Det finns ett ökat tryck på att tillsynen ska bli mer repressiv vilket tar resurser från en mer förebyggande tillsyn. Det kan leda till att vi har mindre resurser att ge stöd till verksamhetsutövare som vill göra rätt. (SA15)

- Länsstyrelsens uppdrag inom brottsförebyggande arbete följer utvecklingen kopplat till utsatta områden, inte minst dem med positiv utveckling, samt bidrar genom kunskapsuppbyggnad och samverkan. (SA26)
- Länsstyrelserna har fått ett utökat uppdrag att bekämpa brottslighet kopplat till avfall. Det handlar om att stärka tillsyn och vägledning avseende avfall som hanteras och som transporteras i länet. Även arbetet med tillsynen av avfallstransporterna över de nationella gränserna förstärks. (MA21)

2.6. En alltmer komplex och sammanlänkad värld

Demokratin och styrningen av den offentliga sektorn står inför nya utmaningar. Omvärlden förändras i en snabb takt och beslut blir alltmer komplexa, både i förhållande till antal aktörer som omfattas som antal inbördes målkonflikter. Demokratiska och byråkratiska värden ställs mot en allt snabbare utveckling, vilket i sin tur ställer nya krav på rättssäkerheten.

Den internationella autokratiseringstrenden, framväxten av en mer multipolär värld (bortom globaliseringen) och polarisering påverkar det säkerhetspolitiska läget.⁹⁰ Den globala trenden rör sig mot fler auktoritära miljöer och en ökad oförutsägbarhet. Utvecklingen går allt snabbare, och föregås inte längre av stegvisa händelser mot ökad autokratisering, utan kan urskönjas ändra karaktär mot fler impulsiva, snabba handlingar av olika statsaktörer. Detta bidrar till ett mycket osäkert läge i omvärlden.⁹¹ Fortsätter trenden kommer utvecklingen påverka såväl etablerade som växande

demokratier.⁹² Tillsammans med fenomen som ökade möjligheter till spridning av desinformation kan detta hota demokratin.⁹³ (SA37)

Den demokratiska säkerheten kommer i fokus, och hur väl demokratins funktioner och processer fungerar. Befolkningens demokratiska fri- och rättigheter samt myndigheternas förmåga att säkra deras säkerhet och hälsa är kärnan i det som ska försvaras från angrepp.⁹⁴

Nationellt står vi inför problem som exempelvis ojämlika livsvillkor, organiserad brottslighet och sviktande tillit till staten i vissa grupper. En sjunkande trygghet och en utveckling med lägre lokalsamhällestillit behöver uppmärksammas. En lägre tillit i socioekonomiska utsatta områden ställer krav på statens närvaro och service i dessa områden liksom kännedom om invånarnas livsvillkor i stort.⁹⁵ (SA24, SA36, SA39)

Påverkan på länet i urval

De senaste årens fokus på statens förmåga att hantera stora samhällsutmaningar som den gröna omställningen, ojämlika livsvillkor eller pandemin riktar fokus på demokratins handlingskraft. Beslutskraften utvärderas genom förmågan att fatta hållbara, inkluderande och effektiva beslut. Delaktighet och dialogens betydelse som styrform för hållbar samhällsutveckling, förtroende och legitimitet hamnar i fokus samtidigt som krav ställs på mer effektiva processer.

Ledning och styrning för att skapa en helhet blir allt viktigare, liksom att det finns strukturer på plats för att hantera komplexa, snabba skeenden i omvärlden.⁹⁶ Behovet av att kunna hantera tvärsektoriella frågor inom ramen för ordinarie uppdrag och styrning är tydligt samtidigt som betydelsen av såväl intern samordning som extern samverkan ökar.

Sammanhållen styrning

Grunduppgiften att verka utifrån ett helhetsperspektiv och att göra väl avvägda beslut ställer nya krav utifrån dagens målkonflikter. Detta behov av helhetsperspektiv på styrning och hanteringen av komplexa samhällsproblem benämns ibland "*comprehensive approach*" / "*whole of government-approach*" / "*whole of society-approach*".⁹⁷ Dessa *allomfattande ansatser* ligger helt i linje med länsstyrelsens grundläggande uppgifter att samverka, samordna olika samhällsintressen och tillämpa en helhetssyn över de olika hållbarhetsdimensioner. Detta ligger också i linje med arbetet inom ramen för Agenda 2030 och den nationella samordnarens slutsatser.⁹⁸

Riskmedvetet förhållningssätt

Ett utvecklat förhållningssätt till risker, en ökad krismedvetenhet samt behovet av agilitet i offentliga organisationer behöver prägla förhållningssätt och anpassningsförmåga. Det handlar om att bygga en strukturell riskhanteringsförmåga, mer än att förhålla sig till specifika risker.

Behovet av att bygga resiliens ökar, och ställer krav på en ökad anpassningsförmåga. Med en ökad riskbild och större oförutsägbarhet kommer också behovet av att tydligt kunna följa utvecklingen över tid och tillämpa en aktiv uppföljning. Uppgiften att minska sårbarheten i samhället

motiverar ett helhetsperspektiv på såväl risk- som beslutshantering. Förberedelsen för fler samhällsstörningar behöver stärkas (SA23), likaså medvetenheten hos länsstyrelseanställda om deras roll vid kris och krig.

Institutionell hantering av komplexa frågor

Samhällsutmaningarna kräver systemanalys och tvärvetenskap men möter inte sällan traditionell organisations- och ansvarsstruktur. Behovet av att kunna hantera komplexa frågor där flera målkonflikter kan mötas (*knäckfrågor, lömska problem, wicked issues*) driver ett behov av en tydligare institutionell förankring.⁹⁹ Det handlar om ledarskap, behålla och rekrytera kompetens och i vilken mån organisationer riggar sig för att arbeta med tvärsektoriella utmaningar. Det ställer krav på intern organisering och samordning, informations- och kunskapsdelning, interaktion och internkommunikation, men också hur organisationen interagerar med omvärlden (samverkan, samråd, dialog, nätverksbyggande).

Påverkan på Länsstyrelsen i urval

I en allt mer komplex besluts- och styrningsmiljö där samhällseliga utmaningar verkar över olika gränser blir länsstyrelsens samordningsuppdrag och uppdraget att främja samverkan centralt. Behovet av en samhällselig aktör kan samordna olika samhällsintressen utifrån god lokalkännedom ökar. Kraven på beslutskapacitet både i förhållande till tid, komplexitet och riskmedvetenhet ökar vilket kräver en god kännedom om läget i länet (och ökad samverkan). Detta ställer också krav på statens närvaro i länet.

Stärkt samordning och samverkan – internt och externt

Som Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI) konstaterar i rapporten "Vad är Comprehensive Approach" så syftar denna allomfattande ansats till en *"samverkanskultur skapad av en förståelse för att samordnade och samverkande insatser mot gemensamma eller ömsesidigt stödjande målsättningar"* för kvalitativa och långsiktiga beslut. Det innebär vidare att myndigheten bör tillämpa:

- ett systemövergripande förhållningssätt (exempelvis över olika funktioner, sakområden, program etc.)
- beakta aktörer av betydelse och ge uttryck för en vilja att komplettera och kompletteras av dem,
- sträva efter förbättrad samverkan och samordning,
- eftersträva långsiktigt hållbara lösningar.¹⁰⁰

Det innebär vidare ett behov av att vidareutveckla organisatoriska strukturer för att främja gemensam analys, planering, genomförande och uppföljning.¹⁰¹

Uppgiften att samordna olika samhällsintressen i förhållande till olika samhällsutmaningar motiverar översyn av relationer med övriga samhällsaktörer, som med näringslivet och civila samhället.

Behovet av nationell samverkan och samordning ökar inom samtliga verksamhetsområden, vilket också kan gynna rättssäkerheten. (SA14, SA48)

Beslutsfattarstrukturer tenderar sträcka sig över länsgränserna. Det kan handla om nya civilförvarsområden, större tillsynsområden, planeringsområden och nya ledningssystem inom räddningstjänst (ELS – Enhetligt ledningssystem för kommunal räddningstjänst). Det är viktigt att följa vad en beslutskapacitet som omfattar flera områden innebär för det geografiska områdesansvaret samtidigt som beslutsfäighet kan bibehållas och stärkas. (SA19-20)

Välavvägda beslut

Samtidigt har det pekats på att länsstyrelserna har svårt att hantera komplexa och samhällsviktiga mål- och intresseavvägningar mellan miljöaspekter, tillväxtfrämjande aspekter, och sociala behov.¹⁰²

Länsstyrelsens roll är att väga intressen mot varandra. Bilden av myndigheten riskerar påverkas negativt som saktfärdig ”nej-sägare” vilket underminerar tilliten och tilltro till myndighetens förmåga. (LA7)

Idag finns en utmaning att väga intressen mot varandra på rätt skala – här behövs en utveckling av hur myndigheten definierar avvägningen mellan exempelvis stora allmänna intressena mot biologisk mångfald.¹⁰³ Som samhällelig aktör krävs också utvecklade arbetsformer, såväl internt som externt, för att kunna leda samhällsförändringen.

Behovet av intern dialog tilltar i betydelse – både i förhållande till synergieffekter som att hantera målkonflikter. Allt komplexare samhällsomställningar ställer krav på myndigheters förmåga att hantera tvärsektoriella avvägningar och prioriteringar. (MA13) Samtidigt finns det en utmaning i att kombinera krav på effektiva processer och krav på centralisering med hög lokalkännedom - utifrån vårt grunduppdrag – med stärkt tillit i lokalsamhället. Effektivitet behöver ställas mot lokal kännedom och möjlighet att leverera största möjliga nytta till samhället. En mer närvarande statlig aktör kan berika övriga samhällliga mål för länsstyrelsen. (LA5)

Ökad rättssäkerhet och författningsutveckling

I ett alltmer komplext samhälle där myndigheterna ställs inför intressekonflikter och behöver göra sammanvägda bedömningar ökar efterfrågan på juridisk konsultation. Det tvärsektoriella arbetet har också intensifierats vilket också ökat efterfrågan på juridisk kompetens. (SA12) Statens förmåga att agera effektivt och utifrån en helhetssyn är också beroende av en adekvat författningsutveckling och uppdaterade planeringsunderlag. Exempelvis påverkar föråldrade och bristfälliga kulturmiljöunderlag möjligheterna att hävda kulturmiljövärden i samband med exempelvis planering, byggnation och miljöprovning. (SA47)

Back to basics - förordning och instruktion

Styrningen ska främja de grundläggande uppgifterna för länsstyrelsen; att verka utifrån ett statligt helhetsperspektiv, arbeta sektorsövergripande och samordna olika samhällsintressen, verka för länets utveckling, noga följa tillståndet i länet samt främja samverkan och verka för nationella måls genomslag i länet.

Länsstyrelsens interna organisation och förhållningssätt behöver matcha dessa grundläggande uppgifter. Uppgiften att agera som övergripande samhällsaktör kan utvecklas och stärkas genom det förvaltningspolitiska målet om en innovativ och samverkande statsförvaltning.

3. Prioriterade strategiska frågor

De prioriterade strategiska frågorna är en regional konkretisering av övergripande globala trender. Detta avsnitt handlar om hur dessa övergripande trender kommer till uttryck i länet.

3.1. Kraftigt ökat behov av förnybar energi

De kommande årtiondena väntas en drastisk ökning av elanvändningen, driven av elektrifiering av industrin tillsammans med nya datacenter och vätgasprojekt samt i viss grad elfordonsladdning. Elbristen riskerar att inte bara påverka i form dyr energi för hushållen och industrin (inklusive uteblivna näringslivsetableringar och förlorade arbetstillfällen), utan riskerar även att dra ner takten på den gröna energiomställningen.

Oavsett om det handlar om nya energianläggningar eller nätkoncessioner så leder dessa till ett ökat tryck på miljötillståndsprövningen. Länsstyrelsen har därför en viktig roll att spela i klimatomställningen genom att vara en del av lösningen, inte minst i termer av effektivare miljötillståndsprövningar och samrådsprocesser, men även i främjandearbetet.

3.2. Konkurrens om mark- och vattenanvändningen

Konkurrens om mark- och vattenanvändning utgör återkommande målkonflikter där allmänna intressen av olika slag ställs mot varandra i form av exempelvis etablering av energianläggningar, näringslivsetableringar, jordbruksmark för livsmedelsproduktion, hotad biologisk mångfald, samt kommunernas byggnation. För att kunna hålla en konsekvent linje över tid i liknande konflikter, samt för att underlätta bedömningar och beslut, bör vägledningar utformas som stöder handläggning och beslut.

3.3. Ett segregerat län

Livsvillkoren i flera av länets utsatta bostadsområden präglas av ojämlika förhållanden avseende exempelvis arbete, utbildning, hälsa, trygghet, och brottslighet. Skillnaderna mellan olika områdestyper i länet är så pass stora att det pekar på att platsen har betydelse för människors livschanser.¹⁰⁴ För Länsstyrelsen är det viktigt att känna till livsvillkoren på dessa platser och stödja kommuner i arbetet med utsatta områden.

Effekterna av boendesegregation framträder än starkare när bostadsområdet når en kritisk fattigdomsgräns. När denna gräns passerats kan det vara mycket svårt att vända utvecklingen.¹⁰⁵ En central uppgift för Länsstyrelsen är därför att samordna de krafter som verkar för att *”bryta den segregation som leder till fattigdom och hopplöshet och göder gängkriminaliteten”*.¹⁰⁶

3.4. Fokus på totalförsvaret

I ljuset av det försämrade säkerhetspolitiska läget har statsministern aviserat att Sverige *”ska bygga ett folkförsvär – ett totalförsvär av svenska folket och för svenska folket”*.¹⁰⁷ Detta ger särskild skärpa åt den aviserade nya rollen för

Länsstyrelsen som utpekad civilområdeschef, samt som högsta civila totalförsvarsmyndighet.

Som FOI framhåller i sin rapport "Demokratisk säkerhet" (2022) så är värnandet av demokratin, rättssäkerhet och mänskliga fri- och rättigheter vad totalförsvaret ytterst syftar till, utifrån den nationell säkerhetsstrategin. Men *"om inte dessa värden upprätthålls i fred kommer staten troligen inte uppfattas som värd att försvara under höjd beredskap eller krig. Den folkförankring och tillit som är nödvändig för ett fungerande totalförsvär riskerar därmed att utebli. Demokratisk säkerhet är en förutsättning för ett fungerande totalförsvär, precis som att ett fungerande totalförsvär är ämnat att vara den yttersta garanten för demokratins säkerhet"*.¹⁰⁸

Den nya typen av långvariga och lågintensiva kriser har tydliggjort att Länsstyrelsens roll och arbetssätt i kris och krig behöver utvecklas. Exempelvis har Covid-19-pandemin och Rysslands invasion av Ukraina visat på behovet av nära samverkan mellan linje- och krisorganisation.

Krisledningsstabens organisation är idag primärt riggad för att hantera korta och intensiva kriser, men är sämre rustad för långvariga och lågintensiva kriser med behov av kontinuitet och långsiktighet. Länsstyrelsen behöver här utvecklas i riktning mot att hantera den nya typen av kriser genom "agilitet och resiliens".

Arbetet med civilt försvar behöver intensifieras.¹⁰⁹

- Utveckla Länsstyrelsens roll som beredskapsmyndighet.
- Skapa engagemang och få med kommunerna i beredskapsplaneringen.
- Integrera mänskliga rättigheter och jämställdhet i arbetet med krisberedskap.

3.5. Behov av sammanhållen offentlig styrning

I en alltmer komplex, och föränderlig värld ökar behovet av en sammanhållen offentlig styrning som både förmår att se helheter och kan hantera omvärldens snabba skeenden och målkonflikter. Behovet av ökad samordning och helhetssyn, förmåga att fatta beslut avvägda i flera dimensioner, samt att kunna agera utifrån statligt helhetsperspektiv, blir allt viktigare.

Externt manifesterar sig detta behov i form av ökade krav på samordning av politiska reformer och insatser för att ta sig an samhällsliga utmaningar där ingen enskild aktörs ansträngningar förslår. Den gröna energiomställningen eller segregationen är exempel på sådana komplexa samhällsliga utmaningar.

Internt ställer detta krav på en ledning och styrning som förmår att se helheter, en intern samordning som kan hantera tvärsektoriella frågor, och som tar initiativ till extern samverkan. I ljuset av den kritik som den senaste tiden framförts mot länsstyrelsernas tillkortakommanden inom dessa områden, finns anledning att prioritera denna fråga.

4. Fokusområden för verksamhetsplaneringen

I ljuset av avdelningarnas rapportering samt analyser i denna rapport ges här förslag på tre övergripande fokusområden för myndighetens verksamhetsplanering. Dessa förhållningssätt syftar till att fokusera arbetet med verksamhetsplaneringen, oberoende av verksamhet.

➤ Fokusera på vår unika roll

Erfarenheterna från pandemin, förändringarna i det säkerhetspolitiska läget, liksom intensiteten i den gröna energiomställningen, har alla tydliggjort behovet av att Länsstyrelsen fokuserar på sin grundläggande roll såsom den anges i Länsstyrelseinstruktionen. Detta gäller i synnerhet uppdraget att *"utifrån ett statligt helhetsperspektiv arbeta sektorsövergripande samt inom myndighetens ansvarsområde samordna olika samhällsintressen och statliga myndigheters insatser"*.

Länsstyrelsen behöver axla en mer proaktiv roll som samordnare med ansvar för helheter och de nationella målen genomslag, samt som den aktör som löser ut svåra målkonflikter och strategiska samhällsutmaningar.

➤ Rusta för agilitet och resiliens

I en tid av ökande osäkerheter och diffusa hot i form av till exempel pandemier, klimatförändringar och krig i vårt närområde, blir det närmast omöjligt att genom planering förebygga relaterade risker. Det som inte kan planeras bort behöver man istället kunna anpassa sig till. Därför blir myndigheters förmåga till agilitet och resiliens allt viktigare. Detta gäller inte bara vid kriser, utan även vid samhällsplanering i stort där och sammanlänkade skeenden och målkonflikter är så komplexa att de knappast längre kan lösas genom planering. Istället krävs en sorts agil organisationskultur som främjar initiativförmåga, tvärsektorialitet, och förmåga att fatta välinformerade beslut i nya situationer.

En mer agil kultur kräver dock god struktur och organisation som främjar flexibla arbetssätt, samt ger praktisk vägledning vid exempelvis målkonflikter. Vidare krävs att rutiner för att uppföljningen utvecklas i linje med en sådan utveckling.

➤ Främja sammanvägda bedömningar och beslut

I en alltmer komplex och sammanlänkad värld blir målkonflikter regel snarare än undantag. Länsstyrelsens roll att med ett statligt helhetsperspektiv verka för att nationella mål får genomslag i länet, samtidigt som hänsyn ska tas till regionala förhållanden och förutsättningar, har därför aldrig varit svårare.

Länsstyrelsen bör, så långt som möjligt, undvika att hänskjuta alltför tidsödande och komplicerade analyser till ärendeskedet. Exempelvis bör vägledande principer och beslutsstöd fastställas, i syfte att underlätta

bedömning och beslut vid typiska målkonflikter. Detta skulle främja effektivitet, enhetlighet och rättssäkerhet i processen.

För att lyckas med vårt helhetsuppdrag behövs både strukturer som främjar tvärsektoriella bedömningar, samt en självförståelse av att vi som myndighet, i vissa fall, behöver axla en mer proaktiv roll som samordnare med ansvar för helheten. Vi behöver vara den aktör som löser ut svåra målkonflikter och strategiska samhällsutmaningar. Detta kräver att vi:

- Utvecklar förmågan till sammanvägda tvärsektoriella/ flerdimensionella bedömningar och beslut.
- Ta fram vägledande principer för prioriteringar vid återkommande målkonflikter (och tydliggör innebörden av att något prioriteras).
- Premierar även breddkompetens vid rekrytering och kompetensutveckling.
- Verkar för samordning av strategisk information (för att möjliggöra sammanvägda bedömningar).

Slutnoter

- ¹ [Miljömålsbedömning 2021 \(lansstyrelsen.se\)](#), Processledarrapport 2022 - Strategiskt mål: Ett län med begränsad klimatpåverkan och god miljö kvalitet
- ² [Climate tipping points — too risky to bet against \(nature.com\)](#)
[Hot mot ekosystemtjänster \(naturvardsverket.se\)](#)³
- ⁴ [Lisbeth Schultze, ordförande i Nationella expertrådet för klimatanpassning: Det betyder IPCC-rapporten för Sverige \(di.se\)](#)
- ⁵ [Västra Götalands län - Sveriges miljömål \(sverigesmiljomal.se\)](#)
- ⁶ [Konsumtionsbaserade växthusgasutsläpp per person och år \(naturvardsverket.se\)](#)
- ⁷ [Miljömålsbedömning 2021 \(lansstyrelsen.se\)](#)
- ⁸ [Miljömålsbedömning 2021 \(lansstyrelsen.se\)](#)
- ⁹ [NGFS: Central banking and supervision in the biosphere: An agenda for action on biodiversity loss, financial risk and system stability](#)
- ¹⁰ [Final Report - The Economics of Biodiversity: The Dasgupta Review - GOV.UK \(www.gov.uk\)](#)
- ¹¹ [nationell-strategi-for-elektrifiering---en-trygg-konkurrenskraftig-och-hallbar-elforsorjning-for-en-historisk-klimatomställning.pdf \(regeringen.se\)](#)
- ¹² Processledarrapport 2022 - Strategiskt mål: Ett län med begränsad klimatpåverkan och god miljö kvalitet
- ¹³ [Befolkningsprognos Västra Götaland 2021-2040](#), VGR Analys 2021:29, [Utveckling Västra Götaland](#) VGR analys 2022:7 samt [Regionfakta](#)
- ¹⁴ [Befolkningsprognos Västra Götaland 2021-2040](#), VGR Analys 2021:29
- ¹⁵ [Könsskillnader i brottslighet – hur kan de förklaras?](#), Olof Bäckman, Randi Hjalmarsson, Matthew Lindquist och Tove Pettersson, Sex-ratio imbalances have grim consequences for societies, Clara Neupert-Wentz
- ¹⁶ [SCB befolkningsstatistik](#), befolkningen minskade i 10 av 49 kommuner
- ¹⁷ [Trendanalys 2019](#). Västra Götalandsregionen, 2019, VGR analys 2019:47, s. 10ff samt [Befolkningsstruktur och åldrande](#) (webbplats 2021-03-22). Eurostat
- ¹⁸ Försörjningskvoten beskriver hur många individer i åldrarna 0-19 år och 65+ år som det går på varje 100 personer i åldrarna 20-64 år.
- ¹⁹ [Befolkningsprognos Västra Götaland 2021-2040](#), VGR Analys 2021:29
- ²⁰ [Verksamhets- och utgiftsprognos februari 2022](#), Migrationsverket
- ²¹ [Konjunkturläget kvartal 4 2021 \(vgregion.se\)](#)
- ²² [Svensk ekonomi visar motståndskraft men osäkerheten kring utvecklingen är stor - Regeringen.se](#)
- ²³ [Invasionen av Ukraina sänker företagens förväntningar | Västsvenska Handelskammaren \(mynewsdesk.com\)](#)
- ²⁴ [Nyhetsbrev från Västra Götalandsregionen \(vgrnyhetsbrev.se\)](#)
- ²⁵ [Antalet nya jobb slår rekord i Göteborgsregionen | Business Region Göteborg \(businessregiongoteborg.se\)](#)
- ²⁶ [Så påverkas Göteborgs hamn av Rysslands invasion av Ukraina \(goteborgshamn.se\)](#)
- ²⁷ [Oljehandlare varnar för brist på diesel - Nyheter \(Ekot\) | Sveriges Radio](#)
- ²⁸ [Volvo Cars förväntar sig lägre produktion på grund av tillfälligt försämrad halvledarsituation - Volvo Car Sverige AB Newsroom](#)
- ²⁹ [AB Volvo stoppar produktionen i Ryssland | GP](#)
- ³⁰ [Hårt tryck mot Rysslands ekonomi | GP](#)
- ³¹ [Marken i Sverige \(scb.se\)](#)
- ³² <https://www.tv4.se/klipp/va/13750105/brist-pa-konstgods-far-konsekvenser>

-
- ³³ [Svensk ekonomi visar motståndskraft men osäkerheten kring utvecklingen är stor - Regeringen.se](https://www.regeringen.se)
- ³⁴ [Antalet nya jobb slår rekord i Göteborgsregionen | Business Region Göteborg \(businessregiongoteborg.se\)](https://businessregiongoteborg.se)
- ³⁵ [Konjunkturläget kvartal 4 2021 \(vgregion.se\)](https://vgregion.se)
- ³⁶ https://eso.expertgrupp.se/wp-content/uploads/2020/03/ESO-2021_7_forsorjning-med-fordroining_webb.pdf
- ³⁷ [Pressträff: Försvarsmaktens lägesuppdatering, 31 mars 2022 - YouTube](https://www.youtube.com/watch?v=...)
- ³⁸ https://www.rodakorset.se/globalassets/rodakorset.se/dokument/om-oss/fakta-och-standpunkter/rapporter/manniskan-i-krisen_rapport.pdf
- ³⁹ Processledarrapport – Strategiskt mål: Hela länet har kraft att verka och utvecklas
- ⁴⁰ <https://www.tn.se/naringsliv/kriget-godselbrist-kan-halvera-svensk-spannmalsskord/>
- ⁴¹ [Frågor och svar om brist på fällningskemikalier - Svenskt Vatten](https://www.svensktvatten.se)
- ⁴² [Elbrist kortsluter Sverige FINAL.pdf \(stockholmshandelskammare.se\)](https://www.stockholmshandelskammare.se) Stockholms Handelskammare 2020, s. 5
- ⁴³ [Energifattigdom i Sverige \(gu.se\)](https://www.gu.se)
- ⁴⁴ [Säpo Årsbok 2021 \(sakerhetspolisen.se\)](https://www.sakerhetspolisen.se)
- ⁴⁵ [Säpo: Ryssland lär försöka påverka riksdagsvalet \(omni.se\)](https://www.omni.se)
- ⁴⁶ <https://www.sakerhetspolisen.se/publikationer/om-sakerhetspolisen/sakerhetspolisen-2021.html>
- ⁴⁷ [Strategisk framsynsrapport 2021, Regeringskansliet, 2021/22:FPM3](https://www.regeringskansliet.se)
- ⁴⁸ [Accelerera energiomställningen för ett hållbart samhälle - Underlag för forskning och innovation på energiområdet 2021–2024. Energimyndigheten](https://www.energimyndigheten.se)
- ⁴⁹ [Climate Change 2022 - Impacts, Adaptation and Vulnerability. Summary for Policymakers. IPCC, s. 11](https://www.ipcc.ch)
- ⁵⁰ [Klimat- och sårbarhetsanalys och myndighetsmål, Länsstyrelsen Västra Götaland. 2019:47 s. 30 ff.](https://www.lansstyrelsen.se)
- ⁵¹ [Vad kostar framtiden? Elnätsinvesteringar för ett fossilfritt Sverige till 2045. SWECO, 2022](https://www.sweco.se)
- ⁵² [Effekter av elektrifiering och europeisering av elmarknaden. Myndigheten för Tillväxtanalys, 2022:02](https://www.tillvaxtanalys.se)
- ⁵³ [Elbrist kortsluter Sverige FINAL.pdf \(stockholmshandelskammare.se\)](https://www.stockholmshandelskammare.se) Stockholms Handelskammare 2020, s. 5
- ⁵⁴ [”Ökad risk för kapacitetsbrist i Göteborg” Tidningen Energi. 2021-09-09](https://www.tidningenenergi.se)
- ⁵⁵ [Göteborgs Stads energiplan 2022–2030 \(goteborg.se\)](https://www.goteborg.se)
- ⁵⁶ [”Utbyggd vindkraft – avgörande för industrins konkurrenskraft” Svensk vindenergi 2022-03-17](https://www.svenskvindenergi.se)
- ⁵⁷ <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/proposition/2022/03/prop.-202122210/>
- ⁵⁸ Processledarrapport 2022 – Strategiskt mål ”Ett samhälle med begränsad klimatpåverkan och god miljö kvalitet”
- ⁵⁹ Processledarrapport 2022 – Strategiskt mål ”Ett samhälle med begränsad klimatpåverkan och god miljö kvalitet”
- ⁶⁰ [IPBES. Summary for Policymakers of the Global Assessment Report on Biodiversity and Ecosystem Services of the Intergovernmental Science-Policy Platform on Biodiversity and Ecosystem Services \(eds Diaz, S. et al.\) \(IPBES, 2019\)](https://www.ipbes.org)
- ⁶¹ [EEA Signals 2021. Europe’s nature. s.5](https://www.eea.europa.eu)
- ⁶² [Climate Change 2022: Mitigation of Climate Change](https://www.eea.europa.eu)
- ⁶³ [EEA Signals 2021. Europe’s nature. s.27](https://www.eea.europa.eu)
- ⁶⁴ [Strategi för biologisk mångfald 2030. Europeiska kommissionen.](https://ec.europa.eu)
- ⁶⁵ [Miljömålsbedömning 2021. Länsstyrelsen Västra Götaland, s. 9](https://www.lansstyrelsen.se)

-
- ⁶⁶ [Klimat- och sårbarhetsanalys och myndighetsmål. Klimatanpassning 2019](#). Rapport 2019:47, s.39
- ⁶⁷ [Klimat- och sårbarhetsanalys och myndighetsmål. Klimatanpassning 2019](#). Rapport 2019:47, s.38
- ⁶⁸ [Global wealth report – Credit Suisse \(credit-suisse.com\)](#)
- ⁶⁹ [Över hälften av alla utrikes födda barn har låg ekonomisk standard \(scb.se\)](#)
- ⁷⁰ [Webbplats: OECD Sweden Economic Snapshot \(2022-03-15\) Ökade kapitalinkomster samt Daniel Waldenström \(2020\) Perspektiv på den ekonomiska ojämlikheten i Sverige](#)
- ⁷¹ [Utrikes föddas etablering på arbetsmarknaden](#), IFAU
- ⁷² [Kartgränser utsatta områden i region Väst](#), Polismyndigheten samt [Polisens webbsida 2022-03-01](#) Särskilt utsatta områden har minskat från 22 till 19 nationellt och från åtta till sju i Västra Götaland
- ⁷³ [coronapandemin-och-socioekonomiska-skillnader---en-prognos-om-kort--och--langsiktiga-effekter .pdf \(folkalsoguiden.se\)](#)
- ⁷⁴ Processledarrapport 2022 - Strategiskt mål: Ett jämlikt och jämställt Västra Götaland, [Artikelserie: Segregation och covid-19 - Delmos](#)
- ⁷⁵ [Public Health Emergencies as Threats to National Security FINAL.pdf \(inslp.com\)](#)
- ⁷⁶ [Starkare kommuner – med kapacitet att klara välfärdsuppdraget \(regeringen.se\)](#)
- ⁷⁷ [Kartläggning: Var femte kommun befarar försämringar i välfärden | SVT Nyheter](#)
- ⁷⁸ Processledarrapport 2022 - Strategiskt mål: Ett jämlikt och jämställt Västra Götaland
- ⁷⁹ [Medborgarnas önskade kriminalpolitik och deras oro inför framtiden \(gu.se\)](#)
- ⁸⁰ [SOM-seminariet 2022: Viktiga valfrågor och läget före kriget | Göteborgs universitet \(gu.se\)](#), [SOM-seminariet 2021: ökat förtroende och fokus på brottslighet | Göteborgs universitet \(gu.se\)](#)
- ⁸¹ [Dödligt skjutvapenvåld i Sverige och andra europeiska länder \(bra.se\)](#)
https://bra.se/download/18.1f8c9903175f8b2aa70c9a1/1629181100220/2021_8_Dodligt_skjutvapenvald_i_Sverige_och_andra_europeiska_lander.pdf
- ⁸² ["Efterfrågan på droger är stor i alla samhällsklasser" | GP](#)
- ⁸³ [Ungdomsrånen har ökat i hela landet - Brottsförebyggande rådet \(bra.se\)](#)
- ⁸⁴ [Lägesbild 2021 \(skatteverket.se\)](#)
- ⁸⁵ [Fakta-för-förändring-Final-version.pdf \(theglobalvillage.se\)](#)
- ⁸⁶ [Utsatta områden | Polismyndigheten \(polisen.se\)](#)
- ⁸⁷ [Utvecklingen i socialt utsatta områden i urban miljö 2006–2017 - Brottsförebyggande rådet \(bra.se\)](#)
- ⁸⁸ [Brottslighetens kostnader 2022 \(svensktnaringsliv.se\)](#)
- ⁸⁹ [Välfärdsbrott ett växande problem i kommunerna | SKR](#)
- ⁹⁰ [dr_2022.pdf \(v-dem.net\)](#), [Den multipolära världen – innebär den slutet på vårt multilaterala samarbete? - Folk och Försvar \(folkochforsvar.se\)](#)
- ⁹¹ [dr_2022.pdf \(v-dem.net\)](#)
- ⁹² https://v-dem.net/media/publications/dr_2022.pdf
- ⁹³ PM 2021/22:FPM3 Strategisk framsynsrapport https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/fakta-pm-om-eu-forslag/strategisk-framsynsrapport-2021_H906FPM3
- ⁹⁴ Demokratisk säkerhet – en antologi (mars 2022): FOI-R--5233—SE, s. 9
- ⁹⁵ <http://www.arbeidslivinorden.org/i-fokus/i-fokus-2021/tema-har-regeringarna-forsvagats-i-den-nordiska-modellen/article.2021-08-31.5785786581>, SAB39
- ⁹⁶ [Rapport 2022 | Klimatpolitiska Rådet \(klimatpolitiskaradet.se\)](#), [delredovisning-en-nationell-samordnare-for-agenda-2030-220310.pdf \(agenda2030samordnaren.se\)](#), <https://www.riksrevisionen.se/rapporter/granskningsrapporter/2019/vanans-makt---regeringens-styrning-av-lansstyrelserna.html>
- ⁹⁷ Beskriver styrning i syfte att förbättra samstämmigheten mellan olika aktörer, med strukturer och principer för samordning (FOI-R--3195—SE)

⁹⁸ [delredovisning-en-nationell-samordnare-for-agenda-2030-220310.pdf \(agenda2030samordnaren.se\)](#)

⁹⁹ [Beslutsstod-for-knackfragor.pdf \(cmb-chalmers.se\)](#)

¹⁰⁰ FOI-R--3195—SE: Vad är Comprehensive Approach? Tolkningar och definitioner.

¹⁰¹ FOI-R--3195—SE: Vad är Comprehensive Approach? Tolkningar och definitioner.

¹⁰² [Länsstyrelsernas samordnande och sektorsövergripande uppdrag – klarar de av balansen mellan bevarande och utveckling? - Balanskommissionen](#)

¹⁰³ Processledarrapport 2022 - Strategiskt mål: Hållbart samhällsbyggande

¹⁰⁴ [Segregation i Sverige – Årsrapport 2021 Om den socioekonomiska boendesegregationens utveckling](#). DELMOS 2021/334

¹⁰⁵ [Otrygghet och Segregation. Bostadsområdets betydelse för allmänhetens otrygghet och oro för brott](#). Brottsförebyggande Rådet (BRÅ): Rapport 2008: 16, s.9

¹⁰⁶ [Regeringsförklaring avgiven av statsminister Magdalena Andersson den 30 november 2021](#)

¹⁰⁷ [Statsminister Magdalena Anderssons Instagram från 2022-03-10](#)

¹⁰⁸ FOI-R--5233—SE, s. 113: Demokratisk säkerhet – en antologi (mars 2022)

¹⁰⁹ Processledarrapport 2022 – Strategiskt mål: Ett robust och motståndskraftigt län

Bilaga: Avdelningarnas sammanställning av strategiska frågor

Landsbygdsavdelningens omvärldsbevakning för omvärldsanalysen 2022

Radnummer	Identifierat strategiskt förhållande/ skeende/trend	Bedömd påverkan på länet / befolkningen (beskriv kortfattat)	Bedömd påverkan på myndigheten/avdelningen (beskriv kortfattat)	Förslag på proaktiva åtgärder för att möta bedömd utveckling (inkl. samverkansbehov och relevanta aktörer)	Relevanta målkonflikter att beakta (beskriv kortfattat)
LA3	Fortsatt ökat fokus på svensksproducerade livsmedel drivet av flera faktorer och boostat av torka, corona och Ukrainakonflikten i kombination med ökade kostnader för insatsmedel i produktionen och därmed ökade kostnader för livsmedel. En omställning till det hållbara som initialt kostar samtidigt som lantbruket är i behov av ett kapitalintensivt generationsskifte. Ett viktigt förhållande är att lantbruket inte har möjlighet att föra över sina kostnadsökningar på nästa led i livsmedelskedjan, ökade priser på livsmedel i affären hamnar allt för liten omfattning i lantbruket.	En ökad efterfrågan på svensksproducerade livsmedel skapar möjligheter för lantbruket samtidigt som ökade kostnader i produktion gör det ekonomiskt svårare att omsätta detta i praktiken. Till detta kommer ett behov av att få in fler yngre lantbrukare i takt med att äldre slutar. Det kräver kapital och en långsiktig framtidsstro. Ökade kostnader för livsmedel för konsument påverkar redan ekonomiskt utsatta. Ökade priser på livsmedel kan också innebära att inhemskt producerade varor får svårare att konkurrera med lågprisvaror från andra länder.	Våra utbetalningar av ersättningar till lantbrukare blir relativt sått viktigare. En redan stressad lantbrukarkår blir extra känslig för tillsynsaktiviteter. Kopplingen till vårt arbete med kris och civilt försvar blir allt tydligare. Om vi inte får ihop perspektiven framstår vi som vår ena hand har dålig koll på vad den andra gör, det finns ett ökat behov av att det inte blir så.	Säkerställa utbetalningar av stöd, se över möjligheter att anpassa tillsyns och prövningsaktiviteter till rådande situation. Kopplat till krisberedskap pågår processer för att väva ihop det krismässiga med det vardagliga - dvs en god grundkondition är en förutsättning för snabb omställning och krishantering. Vi behöver också bli duktigare på att avdramatisera samtidigt som vi vaskar fram verkliga utmaningar och vår roll i dem. Fortsätta att utveckla hur vårt gemensamma arbete bidrar till en i alla delar hållbar livsmedelsproduktion.	Lantbrukets beroende av och påverkan på vatten är en viktig "konflikt" hantera. Balansakten mellan de olika krav vi ställer på lantbruket och de tjänster vi vill att de levererar innehåller ofta intressekonflikter. Utifrån ett rent krisperspektiv finns det behov av att prata i termer av prioritering mellan olika lantbrukare, dvs en intressekonflikt mellan olika företagare/branscher. Markanvändningskonflikter är en egen rad i detta dokument.
LA4	Markanvändning - livsmedelproduktion. Intressekonflikter kopplat till markanvändningen. Byggnad, energiproduktion, biologisk mångfald och livsmedelsproduktion vill i delar av länet ha samma mark. Det finns också tydliga trender att det i delar av länet finns för få incitament att bruka mark som jordbruksmark.	Mark för livsmedelsproduktion kan minska, tätorter expanderar, biologisk mångfald riskerar att minska, men också möjlighet att öka energiproduktionen. Arealer minskar också som en följd av att brukandet upphör och marken växer igen alternativt aktivt planteras och övergår till skog. Förmågan till omställning minskar. Det innebär också att länet får allt större områden utan livsmedelsproduktion.	Det finns en efterfrågan om vägledning från kommuner och andra aktörer - både i planeringen och annat strategiskt arbete. Viktigt att vi kan ha en strategi kring vad vi gör och spelar in i frågan i olika processer, ex kommuner. Att vi har medarbetare som kan se helheter i bedömningar och planeringen och att vi följer upp förändringarna i landskapet.	Det dokument och riktlinje som håller på att tas fram kring vår syn på arbetet med markanvändning. Det kommer tydliggöra vår roll och kommunernas faktiska ansvar och var i processer vi behöver påverka. Genom att vara med i relevanta skeden och genom att visualisera trender över tid blir det tydligare att se ackumulerade effekter av många enskilda beslut. Det möjliggör för medarbetare att vara tryggare i frågorna(pågår). Att vi i avsaknad av en regional fysisk planering ändå landar in/beskriver "våra" frågor i det regionala perspektivet och arbetar med de kommunalförbund som gör ansatser till delregional planering. Viktigt att vi konkretiserar mer övergripande möjliga målkonflikter till lokalt/regionalt faktiska målkonflikter och att vi sorterar ut vad vi egentligen menar konkret (påbörjats)	Hela frågan innehåller möjligheter till olika typer av målkonflikter/avvägningar. Statens roll i relation till kommunernas roll där avsaknad av regional fysisk planering är en del. Samhällets intressen relativt privat äganderätt. Olika företagare/branscher. Markanvändningskonflikter. Avvägningen mellan olika väsentliga samhällsintressen.
LA5	Centraliserings och effektiviseringstrender kopplat till administration av stöd/ersättningar till landsbygdsföretag.	Risk för brist på lokalkännedom och rätt kompetens för det som ska levereras till länet och länets aktörer. Kompetensbehov är i vissa sammanhang starkt kopplade till regionalisering och behov av lokal kunskap. Som exempel kan nämnas operativa uppgifter som kontroll och tillsyn som per definition måste utföras i fält och på plats. Risk för målkonflikt utifrån strategi om ökad grad av effektivisering genom samförläggning av ansvar och uppgifter. Finns också risk för att områden längre ifrån "centrum" hamnar utanför.	Svårighet att kunna stötta länets lantbrukare likvärdigt i länet. Om vi inte betraktas som lokalt trovärdiga minskat tillit till oss och till de system vi ska förvalta.	Arbeta för centralisering och koncentration av arbetsuppgifter som inte behöver regional förankring i samma utsträckning. Detta görs redan idag men vi behöver fortsätta arbetet. Att nyttja de lokala kontakter som vi har i ett bredare länsstyrelseperspektiv.	Effektivitet kontra regional kännedom och möjlighet att leverera största möjliga nytta till samhället och möjligheten att med lokal kännedom baserat på fysisk närvaro berika övriga länsstyrelsens mål.
LA6	Fortsatt svårt att få mångfald i personalstyrkan	En personal som på ett begränsat sätt speglar länets mångfald innebär att vår kompetens och våra perspektiv är begränsade.	Om vi på ett begränsat sätt speglar länet minskar tillit och förtroende för verksamheten. Det innebär också att möjligheterna till att bidra till Lst-gemensamma mål är begränsade. Länsstyrelsen har potential att verka som ett mer aktivt och uttalat insteg på svensk arbetsmarknad för individer under omskolning samt nyanlända eller utanförstående.	Att än mer aktivt arbeta för detta som arbetsgivare. Hitta lösningar tillsammans med Jordbruksverket, Arbetsförmedling och liknande institutioner. Att arbeta inom området "kontroll och tillsyn" med YH-utbildningar.	Våra krav på effektivitet och vårt ansvar i att inkludera fler med fler olikheter krockar. Framför allt de som språkligt har stora utmaningar.
LA7	En fortsatt bild av oss som en krånglig och senfärdig nejmyndighet.	En bristande tilltro innebär att finessen med oss inte utnyttjas. Risk för aktörer undviker oss och i stället för att se oss som en hjälp och stöd. Det riskerar i sin tur att leda till andra typer av konflikter i senare skeden.	En delvis negativ omvärld påverkar vår självbild. Finns risk att vårt främjandearbete möter mer motstånd än nödvändigt vilket gör att vår förmåga till proaktivt arbete minskar.	Fokus på omställning från att uppfattas som "kritiska granskare" till "stödande funktion". Behov av långsiktig kompetensutveckling internt hela länsstyrelsen nationellt (jmf Skatteverket omst till servicefunktion) Visa på vår jämsägarförmåga och jobba med förutsägbara processer. Koppla främjandearbetet tydligare till ärendeflödet.	En tilltrostutmaning snarare än målkonflikt. Det kan leda till att processer som syftar till att väga av olika målkonflikter i samverkansprocesser minskar och tilltron till oss som myndighet svajar.

Miljöskyddsavdelningens omvärldsbevakning för omvärldsanalysen 2022

Radnummer	Identifierat strategiskt förhållande/ skeende/ trend	Bedömd påverkan på länet / befolkningen (beskriv kortfattat)	Bedömd påverkan på myndigheten/avdelningen (beskriv kortfattat)	Förslag på proaktiva åtgärder för att möta bedömd utveckling (inkl. samverkansbehov och relevanta aktörer)	Relevanta målkonflikter att beakta (beskriv kortfattat)
MA3	Stort fokus på att miljötillståndsprövningen behöver snabbas upp, både nationellt och i vårt län. Vid större industriprojekt behöver vi jobba i team över hela lst.	Viktigt för att näringslivet ska våga satsa i vårt län. Ger arbetstillfällen.	Arbetsintensiv verksamhet. Kräver resurser och fortsatt verksamhetsutveckling. Flera avdelningar måste bidra för att få till en hållbar och effektiv process där vi ställer rätt krav ur miljösynpunkt.	Vi behöver samverka mer med näringsliv och kommuner. Ökad dialog för ömsesidig förståelse för varandras förutsättningar.	EU-lagstiftning, ex Artskyddsförordning, MKN vatten.
MA4	Grön omställning, dvs nya miljöanpassade och hållbara processer inom näringslivet kommer i snabb takt. Kräver ofta tillståndsprövning och hantering av stora anmälningssärenden.	Viktigt för att näringslivet ska våga satsa i vårt län. Ger arbetstillfällen.	Arbetsintensiv verksamhet. Kräver resurser och fortsatt verksamhetsutveckling. Flera avdelningar måste bidra för att få till en hållbar och effektiv process där vi ställer rätt krav ur miljösynpunkt.	Vi behöver samverka mer med näringsliv och kommuner. Ökad dialog för ömsesidig förståelse för varandras förutsättningar.	EU-lagstiftning, ex Artskyddsförordning, MKN vatten.
MA5	Stor expansion av havsbaserad vindkraft	Viktigt ur energiförsörjningssynpunkt. Opinion emot som vimåste hantera.	Mycket arbetsintensiv verksamhet. Kräver resurser och fortsatt verksamhetsutveckling. Flera avdelningar måste bidra för att få till en hållbar och effektiv process där vi ställer rätt krav ur miljösynpunkt. Teambaserat arbetssätt.	Påverka regeringen om förbättrad lagstiftning.	Mycket bristfällg lagstiftning. Stora målkonflikter och motstående intressen
MA6	Ökad nederbörd och höjda vattennivåer	Ökad urlakning av föroreningar från förorenade områden och deponier samt ökade skredrisker som kan medföra spridning av föroreningar till närliggande recipienter.	Vi behöver fokusera på och prioritera tillsynen av de områden där risk för urlakning eller skred föreligger.	Samverkansbehov med Vatten samt Samhällsskydd och beredskap	Exploateringar driver på att EBH-åtgärder inom planområden skall prioriteras och därmed inte alltid de mest akuta ur spridningshänseende
MA7	Arbetskraftsbrist och svårigheter för näringslivet att hitta rätt kompetens	Takten att åtgärda förorenade områden minskar pga. av bristen. Ökade kostnader för åtgärder pga. minskad konkurrens hos konsulter och entreprenörer.	Vi behöver arbeta med prioriteringen av vilka områdensom skall åtgärdas så de mest akuta tas först	Lyfta detta i vårt TVL arbete så även kommunerna gör dessa prioriteringar.	Exploateringar driver på att EBH-åtgärder inom planområden skall prioriteras och därmed inte alltid de mest akuta ur spridningshänseende
MA8	Ökade energikostnader	Ökade kostnader för EBH åtgärder	Vi behöver arbeta med prioriteringen av vilka områdensom skall åtgärdas så de mest akuta tas först	Lyfta detta i vårt TVL arbete så även kommunerna gör dessa prioriteringar.	Exploateringar driver på att EBH-åtgärder inom planområden skall prioriteras och därmed inte alltid de mest akuta ur spridningshänseende
MA9	Skärpta riktlinjer för luftkvalitet från WHO	Kraftigt åtgärdsarbete behövs för att klara nya riktvärdena, då halterna av luftföroreningar ligger långt över de rekommenderade nivåerna i stora delar av landet. Vägtrafiken är den dominerande orsaken till dålig luftkvalitet. I och med att mer vägtrafik väntas i länets städer och att förtätning av bebyggelse förtgår så ökar riskerna och behov av åtgärder.	Svårare att uppnå det strategiska målet om begränsad klimatpåverkan och god miljö kvalitet, liksom nationella miljö kvalitetsmålet Frisk luft. EU har påbörjat revideringsprocess för luftkvalitetsdirektivet, beräknas va klar år 2023. Därefter har Sverige ca två år på sig att implementera. Även målnivåerna för miljömålet Frisk luft kommer behöva skärpas, för NO2 och PM 2,5 rör det sig om en halvering.	Fortsätta trycka på behovet av transporteffektivitet i allanivåer av infrastruktur- och bebyggelseplaneringen. Uppmana kommuner till arbete inom åtgärdsprogrammet för miljömålen. Fortsätta lyfta luftkvalitet inom tillsyn och prövning - fortsatta åtgärder för friskare luft är nödvändigai hela länet, bland våra industrier såsom i stadsmiljö och i villaområden med vedeldning.	
RESURSHUSHÅLLNING					
MA11	Cirkulär ekonomi med fokus på resureffektiva och giftfria kretslopp	Regeringens strategi och plan för cirkulär ekonomi samt nya etappmål visar på aktualitet i frågorna. Stora flöden av schaktmassor kräver en mer hållbar hantering, där aktörerna behöver ta ett större ansvar. Ökad press på näringslivet att hantera material och resurser på ett effektivt och cirkulärt sätt.	Ev. kommande RB-uppdrag. Lst omnämns som viktig aktör i omställningen till CE, ex. genom offentlig upphandling, medverkan i projekt och insatser inom tillsyn och prövning.Lst uppdrag 2021 om att kartlägga vårt bidrag till CE, tros få en fortsättning genom nytt RB-uppdrag de närmsta åren. RUS åskade medel för detta i samband med vårandringsbudgeten, och CE fanns med i första förslaget till RB22 men togs bort i och med förändrad finansiering av klimat- och energilupdraget. Arbete med gränsöverskridande avfallstransporter är redan ett prioriterat område som tillsyn fått mer resurser för. Arbetetinom avfallsförebyggande (ex. inom byggsektorn), hållbar konsumtion, kemikalier och plast är andra tänkbara fokusområden framåt.	Bevaka frågan, via RUS. Fortsatt arbete inom Klimat 2030, cirkularitet och byggsektorn. Viktigt att arbeta förebyggande så att mängden avfall minskar. Resurser för tillsyn är nödvändigt då vi har sett problem på grund av utebliven tillsyn under pandemin, särskilt i Göteborgs hamn.	Flera stora projekt för ökad materialåtervinning pågår eller planeras i Västra Götaland, som ett returaffinaderi för plast. Materialåtervinning är viktigt för att minska förbrukningen av nya råvaror men risk finns att miljöfarliga ämnen som ingår i materialen sprids via återvunna produkter och dåligt kontrollerade återvinningsprocesser. Det är därför viktigt att följa utvecklingen så resultatet inte blir ytterligare giftspridning.
ENERGI					
MA13	Energiomställning och elektrifiering	Omställningen av industri- och transportsektor samt en ökad tillväxt gör att vi kan förvänta oss ett ökat el- och effektbehov inom en snar framtid. Enligt bedömningar kan det handla om ett fördubblat elenergibehov till 2045, vilket kommer leda till stora utmaningar för energisektorn.	Samverkan mellan olika aktörer kommer att vara centralt för att underlätta elektrifieringen och länsstyrelsen har en viktig roll för samordning av planer och insatser.	Allt komplexare samhällsomställningar ställer krav på myndigheters förmåga att hantera tvärssektoriella avvägningar och prioriteringar. Befintlig organisation behöver kompletteras med flexibla grupperingar under begränsad tid för att dra nytta av synergieffekter och hantera målkonflikter.	Energi/elkraft (klimatomställning) vs miljöhänsyn(biologisk mångfald)
MA14	Nationell elektrifieringsstrategi	Syftet med strategin är att realisera en omfattande elektrifiering som bidrar till att klimatmålen uppnås, ett robust elsystem med en hög leveranssäkerhet och el till konkurrenskraftiga priser. Strategin har tagits fram i bred samverkan med många samhällsaktörer.	Områden i strategin som kan komma att beröra Lst verksamhet: En sammanhållen planeringsprocess, regional och kommunal fysisk planering, Energi- och klimatstrategier, Riksentressen och havsplaner, Totalförsvarsplanering, Natura 2000, Elektrifierade transporter, Regional utveckling	Se ovan.	Energi/elkraft (klimatomställning) vs miljöhänsyn(biologisk mångfald)

MA15	Havsbaserad vindkraft	Regeringen pekar tydligt på havsbaserad vindkraft som ett medel att nå de energipolitiska målen. I havsplanerna som antagits finns områden lämpade för energiproduktion utpekade. Dessa ska bli fler enligt uppdrag som getts till ett flertal myndigheter.	Fler ansökningar om havsbaserad vindkraft kan inkomma. Lst blir inblandad i samråd. I arbetet med havsplanerna berörs Samby.	Behov av intern dialog för att dra nytta av synergieffekter och hantera målkonflikter.	Energi/elkraft (klimatomställning) vs miljöhänsyn(biologisk mångfald)
MA16	Vindkraft - kommunal tillstyrkan	Regeringen har aviserat att de kommer gå fram med en proposition om den kommunala tillstyrkan samt incitament för kommuner att acceptera vindkraft. En ändrad kommunal tillstyrkan leder till en ökad rättssäkerhet, vilket kan leda till fler ansökningar om landbaserad vindkraft. Detta berör i så fall fler som blir närboende.	Fler kommuner ser anledning till att genomföra en kommunal vindkraftsplanering, eller uppdatera äldre planer. Ökad planläggning kan beröra Samby. Ett ökat antal ansökningar berör prövning och tillsyn.	Behov av intern dialog för att dra nytta av synergieffekter och hantera målkonflikter. En möjlighet är även att uppdraget att ta fram ett regionalt planeringsunderlag för vindkraft ges till länsstyrelserna. Detta låg med i budgetförslaget för 2022 som röstades ner hösten 2021. (Pilot pågår i Värmland/Dalarna ihop med EM/NV och FM.)	Energi/elkraft (klimatomställning) vs miljöhänsyn(biologisk mångfald)
MA17	Solkraft	Ökat intresse för att installera solcellsparker. Ökad efterfrågan på mark för solceller på jordbruksmark.	Ökad arbetsinsats för naturenheten som hanterar ärendena men även för övriga som jobbar med internremisser. Behov av samverkan för rättssäker hantering av ärendena. Även främjande och stöttande av aktörer. Branschen efterfrågar vägledning och ser gärna att länsstyrelsen agerar mer proaktivt. Kommuner kan se ett utökad behov av kommunal energiplanering, t ex via solbruksplaner, vilket kan påverka Samby.	Synkning internt på länsstyrelsen kring anmälningsprocessen samt samarbeta mellan länsstyrelserna för att ärendehantering ska bli likartad. Ta fram vägledning till aktörer? Spridning av kunskap kring processerna till marknadsaktörer.	Energi/elkraft (klimatomställning) vs miljöhänsyn(biologisk mångfald)
MA18	Nätutbyggnad	Ökade behov av nätutbyggnad pga. elektrifiering. Ökad efterfrågan på mark till kabelförläggning eller luftledningar.	Länsstyrelsen deltar i pågående projekt om halverade handläggningstider för nätkoncessionsärenden. Beroende på projektets utfall kan länsstyrelsen få förnyade uppdrag, handläggningsrutiner eller annat. Vid fler inkommande ärenden ökar arbetsbelastningen på Samby och ev. andra som deltar i internremisser.	Intern dialog (mellan avdelningarna) gällande såväl processer som prioriteringar kring elöverföring (klimat), miljöhänsyn (biologisk mångfald), möjlighetsområdet för lokal elproduktion (samm o bered) och livsmedelsproduktion.	Energi/elkraft (klimatomställning) vs miljöhänsyn(biologisk mångfald)
MA19	Kommunala energiplaner	I flera nationella processer uppmärksammas behovet av att se över lag om kommunala energiplaner. Kommunerna åläggs ta fram, eller aktualisera äldre, energiplaner. Energiplanerna är viktigt verktyg för kommunen i dialog med energibolag och nätägare kring brister och utvecklingsbehov.	Kommuner uppmuntras att skicka in sina planer på remisstill Länsstyrelsen. Kartläggning av länets energiplaner genomförd 2021 och behovet av vägledning är stort.	Intern samverkansprocess (projekt) för att stötta kommunerna i arbetet med energi- och klimataspekter i fysisk planering. Relaterar i stor utsträckning till befintlig verksamhet tex tillsyn och prövning, natur och kulturvård, samhällsskydd och beredskap, klimatanpassning, grön infrastruktur. tydlig koppling till nationell elektrifieringsstrategi (se ovan).	Energi/elkraft (klimatomställning) vs miljöhänsyn(biologisk mångfald)
AVFALLSBROTTLIGHET					
MA21	Avfallsbrottlighet är ett växande problem som kan få katastrofala följder för både människor och miljö. Omfattande bränder på avfallsanläggningar är exempel på detta. Därför har regeringen satsat 50 miljoner SEK totalt för att stärka myndigheters arbete för att förebygga, förhindra och bekämpa brottslighet kopplat till avfall.	Omfattningen av brottslighet kopplat till avfall i länet är ännu inte kartlagd och därför dåligt känd. Nationellt vet vi att: • Miljöbrott är en global och mycket lönsam brottstyp • Olovlig avfallshantering organiseras via företag i Sverige och utomlands • Brotten är svåra att upptäcka, anmäla, utreda och lagföra • Det är svårt att hitta organiserad brottslighet via den traditionella miljötillsynen • Det finns tydliga kopplingar till kriminella organisationer och avfallsbrottslighet är ofta starkt kopplat till ekonomisk brottslighet	Samtliga länsstyrelser har fått ett utökad uppdrag att bekämpa brottslighet kopplat till avfall. Länsstyrelsen i Västra Götaland har fått 2,6 miljoner för att stärka sin tillsyn och vägledning avseende avfall som hanteras och som transporteras i länet. Även arbetet med tillsynen av avfallstransporterna över de nationella gränserna förstärks. Arbetet grundar sig på samverkan med verksamhetsutövare, nationella myndigheter och kommunerna.	regleringsbrevet står det att "Länsstyrelsen ska redovisa myndigheternas arbete mot brottslighet inom avfallsområdet, inklusive samverkan med övriga berörda myndigheter, tillsyn över gränsöverskridande avfallstransporter samt hur myndigheter arbetat med stöd och vägledning till kommunerna. Av redovisningen ska framgå vilket resultat som har uppnåtts genom arbetet." De Aktiviteter som planerats för 2022 är: Bygga upp organisation och samverkan kring avfallstillsynen. Ta fram en plan för att stärka arbetet med att förebygga och förhindra brottslighet kopplat till avfall. Det innefattar bland annat utökad anläggningstillsyn, utvecklad tillsyn av gränsöverskridande avfallstransporter, en utökad myndighetssamverkan och ett utökad stöd till kommunerna. Starta samverkan i den mån det behövs med andra enheter som till exempel arbetar med åtgärder mot penningtvätt och att förebygga brottslighet. Intern utbildningsdag om Avfall för alla berörda handläggare. Ta fram en plan för arbetet med illegal avfallshantering - kopplat till nationella tillsynsstrategin.	Det är svårt att se några målkonflikter men uppdraget kommer att innebära utmaningar. Brottsbekämpning är nytt för Miljöskyddsavdelningen. Och risk finns för att arbetet kommer innebära miljöer där våld och hot förekommer. Vi tror dock att detta kommer att bidra till det strategiska målet "Ett robust och motståndskraftigt län" och stärka delmålet "Vi arbetar för god tillit till myndigheterna i länet".

Naturavdelningens omvärldsbevakning för omvärldsanalysen 2022

Radnummer	Identifierat strategiskt förhållande/ skeende/ trend	Bedömd påverkan på länet / befolkningen (beskriv kortfattat)	Bedömd påverkan på myndigheten/avdelningen (beskriv kortfattat)	Förslag på proaktiva åtgärder för att möta bedömd utveckling (inkl. samverkansbehov och relevanta aktörer)	Relevanta målkonflikter att beakta (beskriv kortfattat)
NA3	EU-kommissionen föreslår att den svenska vattenkraften inte längre ska klassas som hållbar och tas med på EU-listan över hållbara gröna investeringar.	Förslaget kan få stor påverkan på möjligheten att få tillgång till externt kapital och locka investerare. Troligen kommerde förändringar som sker i och med den nationella planen för omprövning av vattenkraften inte räcka för att uppnå den gröna klassningen.	Frågan är bred och Vattenavdelningen ansvarar, men har stor betydelse också för Naturavdelningen	Frågan bör följas upp då den kan få stor effekt på verksamhetsutövare inom vattenkraften.	Eventuell målkonflikt med energiförsörjning i och med elektrifieringen. Detta kan i sin tur leda till målkonflikt med minskad klimatpåverkan.
NA4	Översyn av kriterierna för och anspråken på områden av riksintresse.	Översynen leder rimligen till mindre omfattande riksintresseområden för naturvård och friluftsliv. Skulle kunna leda till exploatering som påverkar biologisk mångfald negativt och försvårar måluppfyllelsen av miljömålen och vårt strategiska mål <i>Ett samhälle med begränsad klimatpåverkan och god miljö kvalitet</i> . Men kan också skapa bättre förutsättningar för planering av markanvändning i länet genom att riksintresseområdena får bättre kvalitet och genomslag, där de är allra viktigast. Riksintressena kan också få ökad legitimitet hos myndigheter och enskilda.	Ett ingående översynsarbete utifrån tydliga kriterier måste göras. Detta förutsätter nationell vägledning och samverkan över avdelningsgränser på Lst och kan bli ett omfattande arbete att göra.	Påverka nationell vägledning och kriterier för översynen.	Eventuella målkonflikter kan uppstå mellan områden viktiga för biologisk mångfald och friluftsliv och andra intressen kopplade till exempelvis ett starkt försvar och hållbar energiförsörjning (ex. uppförande av vindkraftsparker).
NA5	Klimatförändringar	Påverkan på ekosystem och arter. Ökad spridning av invasiva främmande arter. Försvårar måluppfyllelsen av miljömålen och våra strategiska mål. Försvårar målen med älgförvaltningen.	Byggnader och värdefull natur kommer att påverkas av klimatförändringar. Ökade skötselkostnader. Kvaliteten på älgstammen försämras.	Anpassning av skötselplaner, reservatsgränser, översyn av föreskrifter, arbetet med grön infrastruktur. Sårbarhet för vattennära byggnader behöver kartläggas. Utbildning och information till markägare och jägare, så att andra parametrar för älgarnas välbefinnande blir så bra som möjligt.	
NA6	Havet och människan SOU 2020:83	Förslag från miljömålsberedningen om höjda ambitioner i arbetet med skydd av kust och hav	Remisshantering pågår. Omfattande förslag som kan innebära ytterligare arbete för Lst om förslagen ska genomföras.	Dialog med berörda aktörer om hur förslagen ska genomföras. Marin kompetens på Länsstyrelsen behöver tryggas.	Eventuell målkonflikt med energiförsörjningsbehoven, havsbaserad vindkraft kontra naturskydd.
NA7	Stärkt äganderätt, flexibla skyddsformer och naturvård iskogen SOU 2020:73	Nya former för områdesskydd och ersättningar. Eventuellt nya regler för viltskador.	Beslut väntas i Riksdagen mars 2022. Arbetet med områdesskydd kan komma att förändras där arbetet i huvudsak baseras på frivillighet från markägarna.	Dialog med berörda aktörer om hur ny lagstiftning ska tillämpas när den har beslutats.	Eventuell målkonflikt kan uppstå mellan behovet av att skydda natur och markägarintressen.
NA8	Ny proposition om förändrat strandskydd planeras i mars	Med utgångspunkt i SOU 2020:78, Tillgängliga stränder - ett mer differentierat strandskydd, arbetas det på en proposition för att skapa mer förutsättningar för boende och verksamheter på landsbygden samt att skärpa strandskyddet i hårt exploaterade områden. Även tillsynen ska skärpas.	Proposition ska läggas fram den 22 mars enligt planeringen. Ny lagstiftning ska införas från halvårsskiftet 2022. Digitalisering och vägledningsansvar medför omfattande arbete.	Förberedelser och samarbete med andra länsstyrelser fören samstämd syn på hur den nya lagstiftningen ska tillämpas när den har beslutats.	Eventuell målkonflikt kan uppstå mellan behovet av att skydda natur och markägarintressen.
NA9	EU-dom om svenskt artskydd	Domen innebär skärpt syn på 1) vilka underlag som behöver tas fram av verksamhetsutövare, och 2) hur artskyddsbestämmelserna ska tillämpas. 1) Effekter syns nu (feb 2022) i att Skogsstyrelsens riktlinjer ändras; större ansvar ska ligga på verksamhetsutövaren att visa hur skyddade arter påverkas. Samma bevisbörda gäller alla verksamhetsutövare enligt miljöbalken. Störst effekter torde dock synas i skogsbruket, eftersom kunskaps- och utredningskrav mycket sällan ställts på verksamhetsutövare inom skogsbruket tidigare. Detta kan eventuellt leda till längre ledtider inom skogsbruket; avverkningar kan behöva vänta tills erforderliga utredningar genomförts. Vi bedömer att effekten på kommuner (planprocessen) eller andra verksamhetsutövare (miljöfarlig verksamhet som vindkraft, täkter mm.) blir tämligen liten; dessa verksamhetsutövare tar redan ett stort kunskapsansvar och utredningar om skyddade arter är mer regel än undantag. 2) Reglerna kan eventuellt leda till att åtgärder och verksamheter tvingas anpassas till skyddade arter i större utsträckning än tidigare. Också här finns en fördröjningsrisk; åtgärder kan förbjudas under vissa tidsperioder av hänsyn till skyddade arter. Det bör till exempel förutses att avverkningar av skog under fåglars häckningstid inte är tillåtet.	Länsstyrelsen kan få se ett ökat behov av att vägleda externa parter och enskilda om nya regler, men vi bedömer att ökningen blir hanterbar. Behovet av samverkan med Skogsstyrelsen kan komma att öka. Det är svårt att uppskatta hur mycket; Skogsstyrelsen har trots allt ett eget sektorsansvar. Vår förhoppning är att samverkan kan ske i samma utsträckning som tidigare. Eventuellt kan som sagt (se föregående kolumn) skärpta regler leda till högre krav på anpassningar av åtgärder och verksamheter. Det är rimligt att utgå från att mer resurser kommer att behöva läggas på artskydd i det tvärsektoriella arbetet (planärenden och miljöfarliga verksamheter, till exempel). Detta innebär dock inte i sig fler ärenden för myndigheten; artskyddet bevakas i andra ärenden. Det är dock rimligt att utgå från att antalet samråd om artskydd (enligt 12 kap 6 § miljöbalken) ökar. Dessa ärenden kan bland annat uppstå som avknoppningar från planärenden. Men de kan också vara "renodlade" artskyddsärenden i samband med ändring av naturmiljön.	Vi behöver säkerställa att kunskapen om EU-domen förankras inom myndigheten. Interna utbildningar planeras därför under 2022.	Eventuell målkonflikt kan uppstå mellan behovet av att skydda natur och markägarintressen.

NA10	Pågående översyn av artskyddsförordningen	Utredningen syftar bl. a till att se över artskyddsförordningen för att säkerställa att regelverket effektivt och rättssäkert kan skydda arter och att lagstiftningen är tydlig gentemot markägare om när dessa har rätt till ersättning. Förttydligande av vad som är hobby resp. kommersiell verksamhet vid handel med skyddade arter.	Enligt uppgifter från Miljödepartementet kan förändringar av regelverket dröja till "efter 2022". Några effekter av utredningen bedöms därför inte ligga i närtid.	Inga proaktiva åtgärder bedöms behövas.	
NA11	EU:s strategi för biologisk mångfald 2030	Kan leda till större arealer av skyddad natur. Rådet välkomnar målet att skapa ett sammanhängande nätverk av väl förvaltade skyddade områden och att skydda ytterligare arealer av land och hav samt genomföra restaureringar av olika naturmiljöer. Rådet betonar att detta är ett mål som ska uppnås gemensamt av medlemsländerna där varje medlemsland deltar i den gemensamma insatsen samtidigt som hänsyn tas till nationella förhållanden.	Ytterligare styrning från EU som handlar om fortsatt skydd av terrestra, limniska och marina miljöer, men också tydliga arealmål för restaurering av olika naturmiljöer.	Kräver fortsatt höga naturvårdsanslag för att strategin ska genomföras. Strategin medför ett omfattande behov av tvärssektoriella avvägningar samt dialog med markägare och andra berörda aktörer för att kunna implementeras.	Eventuell målkonflikt kan uppstå mellan behovet av att skydda natur och markägarintressen.
NA12	Invasiva arter etablerar sig i länet	Hotar den biologiska mångfalden	Vi behöver lägga resurser på bekämpning och myndighetsutövning för att åstadkomma utrotning av invasiva arter. Tillsyn av illegalt innehav/handel med invasiva arter för att förhindra spridning.	Information, samverkan och bekämpningsåtgärder i tidigt skede ger större möjligheter till utrotning.	
NA13	Ökat intresse för etablering av solcellsparker i länet	Kan skapa intressekonflikt mellan markanvändningsanspråk, livsmedelsförsörjning och elförsörjning (förnyelsebar)	Vi behöver lägga resurser på att följa rättsliga utvecklingen och ta ytterligare strategiska diskussioner utifrån de nya juridiska förutsättningarna. Frågan kan också behöva samordnas mellan länsstyrelser.	Ta ställning till i vilka områden som vi bör prioritera livsmedelsproduktion och i vilka som är lämpliga för solcellsparker även på jordbruksmark. Färdigställa interna riktlinjer.	Eventuell målkonflikt med andra markanvändningsanspråk, ex. livsmedelsförsörjning vid etablering på jordbruksmark.
NA14	Nytt landsbygdsprogram (CAP) från 2023	Vart sjunde år reformeras jordbrukspolitiken (CAP). Den nya reformperioden kommer att starta 2023. Nu pågår ett omfattande arbete inom EU, nationellt i Sverige och på Jordbruksverket för att förbereda inför den nya perioden.	Berör i första hand Landsbygdsavdelningens arbete, men nuvarande förslag att ta bort åtagandepåbud och i stället ersätta dessa med två standardvillkor och ökad rådgivning påverkar även väsentligt arbetet med skötsel av skyddade områden. Berör rovdjursavvisande stängsel.	Medverka i intern dialog om nya Landsbygdsprogrammet samt om förslagen genomförs avsätta nödvändig tid och resurser för nytt arbetssätt.	
NA15	Återuppbyggnad av totalförsvaret. Under försvarsinriktningsperioden 2021-2025 genomförs en omfattande förnyelse inom såväl det militära som civila försvaret. Satsningarna innebär att totalförsvarets förmåga fortsatt stärks och att totalförsvaret utformas och dimensioneras för att kunna möta ett väpnat angrepp mot Sverige.	Nya anläggningar och fler fältövningar riskerar att påverka natur- och vattenmiljön samt tillgängligheten för allmänheten i naturen. Intressekonflikter kan uppstå.	Fler tvärärenden, prövningsärenden och remisser.	Intern vägledning för hur ärendena ska hanteras bör tas fram.	Eventuella målkonflikter kan uppstå mellan arbetet med biologisk mångfald samt friluftsliv och målet om ett robust och motståndskraftigt län.
NA16	Nationella miljötillsynsstrategin	De centrala myndigheterna i Tillsynsrådet har tagit fram en strategi för miljöbalktillsynen i Sverige. Syftet med strategin är att få genomslag för nationella prioriteringar, förenkla tillsynsmyndigheternas planering av tillsyn, tydliggöra vad som ska följas upp. Tillsynsstrategin ska beaktas från och med 2022 till och med 2024. Ett tillsynsområde som berörs är naturtillsyn med fokusområdena; invasiva främmande arter, påverkan på naturvården i jordbrukslandskapet och påverkan på naturvården i grunda havsvikar	Prioriterar fokusområden vid tillsynsplaneringen, mer planerad tillsyn.	Tillsynsplanering, resurser för planerad tillsyn.	

Samhällsavdelningens omvärldsbevakning för omvärldsanalysen 2022

Radnummer	Identifierat strategiskt förhållande/ skeende/ trend	Bedömd påverkan på länet / befolkningen (beskriv kortfattat)	Bedömd påverkan på myndigheten/avdelningen (beskriv kortfattat)	Förslag på proaktiva åtgärder för att möta bedömd utveckling (inkl. samverkansbehov)	Relevanta målkonflikter att beakta (beskrivkortfattat)
SA3	Trend - Behovet av att bostäder tillgodoses är otillfredsställande Bostadsbyggandet i länet har varit omfattande de senaste åren och enligt Boverkets nationella bedömningar ligger bostadsbyggandet i Sverige för tillfället kvantitativt i linje med de demografiska behov som kommande års befolkningsförändringar ger upphov till. En utmaning är dock att fortsätta hålla uppe en hög byggtakt, framför allt om det nybyggda utbudet inte finner motsvarande efterfrågan. Trots ett omfattande bostadsbyggande i länet anger fortfarande många kommuner att det råder bostadsbrist. De större kommunerna i länet har gjort så under lång tid, medan det i mindre kommuner på landsbygden kan skönjas en viss förbättring i bostadsmarknadsläget. Enligt Boverkets förslag på modell för att beräkna behovsbaserad bostadsbrist finns det cirka 9 000 hushåll i länet som kan klassas som trångbodda och med en ansträngd boendeekonomi. Högst andel av dessa finns i länets större tätorter och städer. Dessa hushåll skulle behöva förändra sin bostadssituation, till antingen en större bostad, en billigare bostad eller båda. De flesta har dock små möjligheter att efterfråga en nybyggd bostad. Som en följd av riksdagens beslut om budget för 2022 har investeringsstödet för byggande av hyres- och studentbostäder avskaffats.	Bostadsmarknaden i Västra Götaland är ojämlik. Det är svårt för vissa hushåll att få tillträde till bostadsmarknaden, som till exempel de med låg betalningsförmåga eller är nya på bostadsmarknaden. Det är viktigt att det byggs nya bostäder, men också att utbudet matchar både hushållens behov och efterfrågan. Lika viktigt är det att kommuner och aktörer använder det befintliga beståndet i bostadsförsörjningen, där de flesta människor hittar sin bostad. En fortsatt ojämlikhet på bostadsmarknaden har många negativa konsekvenser för länet och dess befolkning (befintlig eller ny). Det blir svårare att flytta till arbete och studier, nyanländas etablering påverkas, risk att hamna i hemlöshet eller trångboddhet, ungas start i vuxenlivet fördröjs och äldre tvingas bo kvar i otillgängliga bostäder. Sedan 2015–2016 har flyttnettot från utlandet minskat och under pandemin legat på lägre nivåer. Utifrån detta prognosticeras den totalt folkmängdsökningen i länet de närmaste 10 åren vara betydligt lägre än för fem år sedan och ligger på cirka 8000-9000 personer per år. Hushåll som har bristande kontaktnät och kort tid i bostadskö har stora utmaningar när de ska försöka att ta sig in på bostadsmarknaden. Möjligheten för människor att få en bostad begränsas också av att det förekommer diskriminering vid förmedlingen av bostäder Bostadsmarknaden i Västra Götaland är ojämlik. Det är svårt för vissa hushåll att få tillträde till bostadsmarknaden, som till exempel de med låg betalningsförmåga eller är nya på bostadsmarknaden. Det är viktigt att det byggs nya bostäder, men också att utbudet matchar både hushållens behov och efterfrågan. Lika viktigt är det att kommuner och aktörer använder det befintliga beståndet i bostadsförsörjningen, där de flesta människor hittar sin bostad. En fortsatt ojämlikhet på bostadsmarknaden har många negativa konsekvenser för länet och dess befolkning (befintlig eller ny). Det blir svårare att flytta till arbete och studier, nyanländas etablering påverkas, risk att hamna i hemlöshet eller trångboddhet, ungas start i vuxenlivet fördröjs och äldre tvingas bo kvar i otillgängliga bostäder. Sedan 2015–2016 har flyttnettot från utlandet minskat och under pandemin legat på lägre nivåer. Utifrån detta prognosticeras den totalt folkmängdsökningen i länet de närmaste 10 åren vara betydligt lägre än för fem år sedan och ligger på cirka 8000-9000 personer per år. Hushåll som har bristande kontaktnät och kort tid i bostadskö har stora utmaningar när de ska försöka att ta sig in på bostadsmarknaden. Möjligheten för människor att få en bostad begränsas också av att det förekommer diskriminering vid förmedlingen av bostäder. Investeringsstödet påverkan på bostadsmarknaden har enligt myndighetens handläggare varit påtaglig. Borttagandet av stödet bedöms få konsekvenser på bostadsmarknaden, men vilka och hur stora är för tidigt att säga i nuläget.	· Ojämlikheten på bostadsmarknaden är en viktig och komplex fråga för länsstyrelsen och påverkas av både strukturella och individuella faktorer. Det finns ett behov av ett kontinuerligt analys- och uppföljningsarbete av utvecklingen i länets kommuner. Det innebär ett behov av samverkan såväl internt som externt. · Bristen på bostäder gör att det blir svårare att hitta en bostad nära sitt arbete. Rekrytering av medarbetare kan därmed försvåras på grund av en ansträngd bostadsmarknad. · Det pågår statliga utredningar som bedöms få konsekvenser för länets bostadsförsörjning och myndighetens arbete. · Ojämlikheten på bostadsmarknaden är en viktig och komplex fråga för länsstyrelsen och påverkas av både strukturella och individuella faktorer. Det finns ett behov av ett kontinuerligt analys- och uppföljningsarbete av utvecklingen i länets kommuner. Det innebär ett behov av samverkan såväl internt som externt. · Bristen på bostäder gör att det blir svårare att hitta en bostad nära sitt arbete. Rekrytering av medarbetare kan därmed försvåras på grund av en ansträngd bostadsmarknad. · Det pågår statliga utredningar som bedöms få konsekvenser för länets bostadsförsörjning och myndighetens arbete. Avvecklingen av bostadssstöden för hyres- och studentbostäder innebär ingen tvär inbromsning för verksamheten då det kvarstår många ansökningar att hantera som inkom innan årsskiftet. På sikt innebär beslutet att verksamheten upphör, liksom finansieringen. Det är oklart vad som händer i frågan efter riksdagsvalet.	· Länsstyrelsen har få direkta åtgärder att ta till för att motverka ojämlikheten på bostadsmarknaden. Kommunerna har bostadsförsörjningsansvaret enligt lagstiftningen, medan vår myndighet tillsammans med bland andra Boverket, ska ge råd och stöd till kommunerna i deras arbete. · Vi utvecklar vår rådgivning i uppdrag som berör bostadsförsörjningsfrågor i syfte att möta de behov som finns i länets kommuner. Exempel på detta är vårt arbete i regleringsbrev, regeringsuppdrag, statliga utredningar, remisser kring riktlinjer för bostadsförsörjningen och översiktsplaner. Vi kommer också att starta ett nätverk för bostadsförsörjning med länets kommuner i syfte att tillhandahålla en plattform för rådgivning och en ändamålsenlig bostadsförsörjning. · Vi publicerar årligen en Bostadsmarknadsanalys. · Länsstyrelsen har få direkta åtgärder att ta till för att motverka ojämlikheten på bostadsmarknaden. Kommunerna har bostadsförsörjningsansvaret enligt lagstiftningen, medan vår myndighet tillsammans med bland andra Boverket, ska ge råd och stöd till kommunerna i deras arbete. · Vi utvecklar vår rådgivning i uppdrag som berör bostadsförsörjningsfrågor i syfte att möta de behov som finns i länets kommuner. Exempel på detta är vårt arbete i regleringsbrev, regeringsuppdrag, statliga utredningar, remisser kring riktlinjer för bostadsförsörjningen och översiktsplaner. Vi kommer också att starta ett nätverk för bostadsförsörjning med länets kommuner i syfte att tillhandahålla en plattform för rådgivning och en ändamålsenlig bostadsförsörjning. · Genom vår rådgivande roll utifrån PBL, kan vi skapa förutsättningar för en smidigare planprocess, vilket kan öka takten i bostadsbyggandet. Inte minst handlar det om att identifiera knäckfrågor tidigt i processen · Vi publicerar årligen en Bostadsmarknadsanalys. Vi avser konsekvensbeskriva borttagandet av investeringsstödet för hyres- och studentbostäder.	En omfattande bostadsbyggnation kan komma i konflikt med andra allmänna intressen enligt PBL och MB. Detta bör dock kunna hanteras av kommunerna i deras fysiska planering enligt PBL. Bostadsförsörjningen påverkar många olika politikområden. En mer ändamålsenlig bostadsförsörjning där hushållens behov tillgodoses bedöms få positiva synergieffekter både på strukturell och individuell nivå.

SA4	Trend - Miljömålet "God bebyggd miljö" -utvecklingen inte tillräcklig. Målet om god bebyggd miljö är inte uppnått och bedöms svårt att nå till år 2030. Arbetet med för att nå målet är mycket komplext och förutsätter kraftfulla åtgärder frånkommunal, regional och statlig nivå.	Målet innehåller flera faktorer (preciseringarna) som var och en är grundläggande för en långsiktigt hållbar utveckling, exempelvis klimatpåverkan, hälsa och biologisk mångfald. Omdet är svårt att nå miljömålen är det också svårt att nå de globala målen i Agenda 2030.	Preciseringarna i God bebyggd miljö är till allra största delen sådana frågor som Länsstyrelsen arbetar med och har möjlighet att påverka. Dels arbetar Länsstyrelsen riktat med insatser kring miljömålssystemet som helhet, dels arbetar de olika avdelningarna med sakfrågorna i sin löpande verksamhet.På samhällsavdelningen blir detta tydligt till exempel genom kulturmiljöenhetens arbete med redan byggd miljö och kulturlandskap, och genom samhällsbyggnadsenhetens arbete med planer enligt plan- och bygglagen liksom infrastrukturplanering. Tillsammans arbetar också dessa två enheter med gestaltad livsmiljö vilket syftar till att uppnå bland annat en God bebyggd miljö. Att målet inte är uppnått visar på behovet att fortsätta och utveckla detta mångfacetterade arbete.	Det är centralt att Länsstyrelsen fortsätter att arbeta aktivt med åtgärdsprogrammet för miljömålen (UVG) som ett sätt att kraftsamla både internt och tillsammans med de berörda aktörerna. Det är mycket viktigt att hela organisationen känner ägarskap för programmet, samverkar internt genom att exempelvis verksamhetsplanera tillsammans, och tar ansvar för det egna genomförandet	Då miljömålet God bebyggd miljö innehåller många frågor (preciseringar) finns möjliga målkonflikter inbyggda, liksom gentemot övriga miljömål och globala mål. Dessa målkonflikter blir särskilt tydliga i den fysiska planeringen där avvägningar krävs. Det kan exempelvis handla om att behovet av bostäder ställs mot bevarandet av landskap och naturresurser. Det kan också handla om förtätning som får klimatfördelar, men nacksdelar för bullerpåverkan ochluftkvalitet. På samma gång finns också ofta stora synergieffekter där exempelvis en medvetet gestaltad gatumiljö kan gynna både klimat, klimatanpassning, biologisk mångfald, ett socialt hållbart vardagsliv och barnperspektivet. Inom Länsstyrelsens arbete och organisering kan målkonflikter uppstå kring fördelningen av resurser till olika ärendetyper/projekt/arbetsgrupper, där en gemensam verksamhetsplanering kan utvecklas vidareför att använda resurser optimalt så att önskade synergieffekter och en god arbetsmiljö uppnås.
SA5	Trend - Elektrifiering i fokus - havsbaserad vindkraft samt nätkoncessioner Sverige är i stort behov av mer energiproduktion för att möta framtidens behov och Västra Götalands län är inget undantag. Det handlar dels om att ersätta energiproduktion från avvecklade kärnkraftverk men framför allt om det kraftigt ökande energibehov vi ser framför oss vad gäller omställningen i industri och transportsektorn. Inom transportsektorn ser vi också att energiomställningen är i full gång både inom persontransporter och godstransporter. Regeringen har under februari presenterad en elektrifieringsstrategi med ett 60-tal åtgärder. Havsbaserad vindkraft Potentialen som den storskaliga havsbaserade energiproduktion erbjuder har blivit tydlig först under på senare tid, och det har gått extremt fort. Det beror dels på en snabb teknikutveckling som erbjuder stora flytande vindkraftverk med kraftfulla turbiner och som kan placeras långt ut i havet, men också att marknaden är villig att investera i denna typ av anläggningar om förutsättningarna är de rätta. Med rätta förutsättningar avses i detta fall att det finns ett behov av tillskott av förnyelsebar energi i aktuellt område, att det går att placera verken på lämpliga platser och att det finns anslutningsmöjligheter till stamnätet. Vad gäller det senare så har staten lovat att stå för kostnaden för att bygga ut stamnätet i havet. Även förslagen till statliga havsplaner, vilka nu är antagna, har sannolikt spelat en viktig roll då dessa ger vägledning kring lokaliseringen. Nu sittande regering är också välvilligt inställd till storskalig utbyggnad av havsbaserad vindkraft då de menar att detta är kostnadseffektivt och går relativt snabbt att få på plats. Projektörerna brukar räkna med ca 10 år från projektering till driftsatt park. Den 10 februari gav regeringen Energimyndigheten m fl. uppdrag att identifiera fler områden för havsbaserade vindkraftpark. Nätkoncessioner Det finns flera initiativ igång för att korta tillståndsprocessen för elnätutbyggnad, vilket idag bedöms vara en flaskhals för vår framtida energiförsörjning.	Havsbaserad vindkraft Vad gäller påverkan på Västra Götalands län så finns det både positiva och negativa effekter utifrån den utveckling vi ser framför oss inom den havsbaserade vindkraftsutbyggnaden. Till de positiva delarna hör givetvis det stora energitillskott som kan tillföras regionen, men också nya arbetstillfällen. Om samtliga vindkraftsprojekt som nu ligger i ansökningsfas skulle bli verklighet så skulle dessa sammantaget tillföra mer energi än vad hela Västra Götaland förbrukar. Till de negativa sidorna hör den påverkan som dessa etableringar skulle kunna medförapå den marina miljön, yrkesfisket, sjöfarten, Försvarsmaktens intressen och inte minst den visuella påverkan mot den fria horisonten. Vad gäller det senare så är detta en mycket stor fråga för länets kustkommuner där man menar att bland annat turismens och friluftslivets intressen kommer få en mycket stornegativ påverkan om dessa anläggningar kommer till stånd. I dagsläget finns fem ärenden hos Länsstyrelsen som rör storskaliga vindkraftsparker, varav ett ärende enbart berör undersökningstillstånd för havsbotten. Nätkoncessioner En kortad tillståndsprocess för elnätutbyggnad ger samma fördel som beskrivits i stycket ovan, stora energitillskott säkrastill regionen, men även nya arbetstillfällen. Beroende på sträckning kan elnätutbyggnad komma i konflikt med naturvärden.	Havsbaserad vindkraft Tillstånds- och planeringsprocessen för de havsbaserade vindkraftsparkerna är omfattande och komplex. För Länsstyrelsens del innebär det att personalresurser behöver avsättas för att handlägga dessa ärenden. Det är regeringen eller Mark- och miljödomstolen som beslutar om tillstånd beroende på om verksamheten planeras i territorialhavet eller ekonomisk zon, men Länsstyrelsen har en mycket viktig roll under hela tillståndsprocessen. Det handlar dels om att upplysa projektören om vilka utredningar som behöver göras, men också att lämna yttranden i de olika steg och moment en tillståndsansökan innebär. Inte sällan är Natura 2000 prövning aktuellt i dessa ärenden vilket tar resurser från Naturavdelningen i anspråk. För Samhällsavdelningen är det främst frågor som rör kulturmiljö (fornlämningar och landskapspåverkan), säkerhetsfrågor och planfrågor (främst kring riksintressen) som det handlar om. En annan sak som sannolikt kommer kräva länsstyrelseresurser från olika sakområden är beredningen av själva ansökan. I nuläget (feb 2022) har regeringen lämnat över tre vindparksärenden till Länsstyrelserna i Halland och Skåne. Det är inte osannolikt att ytterligare vindparksärenden kommer tilldelas kustlänsstyrelserna framöver. Nätkoncessioner Något som sannolikt kommer bli aktuellt, och landa på Samhällsavdelningens bord, är frågor som rör nätkoncessioner när det kommer till anslutning mellan park och fastland. Det är Energimarknadsinspektionen som beslutar i dessa ärenden men Länsstyrelsen har en viktig roll både i att bereda ärenden och lämna yttranden. Det kan även krävas olika miljötillstånd kopplat till dessa ärenden. Länsstyrelsen i Västra Götaland deltar i två projekt med syfte att korta ledtider för elnätutbyggnad. Samverkan sker med bland andra Energimarknadsinspektionen, Svenska kraftnät och Lantmäteriet. Två pilotprojekt är identifierade i Västra Götaland.	Havsbaserade vindkraftverk och nätkoncessioner På Länsstyrelsen i Västra Götaland är det Miljöskyddsavdelningen som håller samman ärendehandläggningen för de havsbaserade vindkraftsparkerna.Dock är flera sakenheter berörda och involveras i handläggningen i stor omfattning under tillståndsprocessens gång. Såväl samhälls- som naturavdelningen kommer att behöva involveras i än högre utsträckning framöver. Detta gäller särskilt om det kommer in ärenden som rör nätkoncessioner men också om regeringen väljer att fortsatt lämna beredningen av tillståndsansökan till Länsstyrelserna. Samhällsavdelningen behöver alltså ha beredskap för att tillsätta mer resurser för den fortsatta handläggningen av dessa ärenden om behov uppstår. En ötokad samverkan mellan sakenheter är också angeläget.	Havsbaserade vindkraftverk Inom Länsstyrelsens arbete och organisering kan målkonflikter uppstå kring fördelningen av resurser till olika ärendetyper/projekt/arbetsgrupper, där en gemensam verksamhetsplanering kan utvecklas vidare för att använda resurser optimalt så att önskade synergieffekter och en god arbetsmiljö uppnås. I inledningsskedet av dessa tillståndsprocesser är Länsstyrelsens uppgift att hjälpa projektören att få ihop en komplett tillståndsansökan och miljökonsekvensbeskrivning som utgör underlaget för den senare prövningen för tillstånd. Denna process är strikt formaliserad och lagstyrd. Som Länsstyrelse uttalar vi oss i detta skede inte om hur myndigheten ser på projektörens planer ur ett lämplighetsperspektiv. I ett senare skede i tillståndsprocessen kommer dock Länsstyrelsen med flera berörda få lämna synpunkter på verksamheten som sådan. I denna fas skulle målkonflikter kunna uppstå då Länsstyrelsens uppdrag är mycket brett och mångfacetterat. Det handlar både om att värna den miljö som exploateras men samtidigt verka för en hållbar samhällsutveckling där energifrågan är en viktig del. Vad gäller synergieffekter kan nämnas Länsstyrelsens arbete med havsplanering där vindkraftsfrågan just nu får stort utrymme. De samordnande länsstyrelserna för havsplanering (där Västra Götaland ingår) har identifierat ett stort behov av att samverka och utbyta erfarenheter mellan kustlänsstyrelserna i dessa frågor. För att möta detta behov planerar de samordnande länsstyrelserna för havsplanering ett antal aktiviteter, bland annat nationella workshopar på temat havsbaserad vindkraft som kommer hållas under våren 2022. De samordnande länsstyrelserna för havsplanering håller också på att ta fram en nationell kartläggning över alla pågående havsbaserade vindkraftsprojekt och i vilken fas dessa befinner sig i. Ytterligare ett initiativ som de samordnande länsstyrelserna jobbar med är en kartläggning av tillståndsprocessen för den havsbaserade vindkraften. Denna kartläggning är i princip klar och redogör för de olika stegen i tillståndsprocessen samt ansvarsfördelningen mellan olika myndigheter. Det torde finnas vissa synergieffekter mellan den kunskap och de underlag de samordnande länsstyrelserna för havsplanering har i frågan och det uppdrag Länsstyrelsen har i handläggningen av dessa ärenden. Samverkan kring dessa frågor är dock redan etablerad mellan

					Miljöskyddsavdelningen och Samhällsavdelningen men skulle med fördel kunna utökas ytterligare. Nätkoncessioner I arbetet med elnätsutbyggnad kan målkonflikter uppstå mellan energiförsörjning och naturvården. Länsstyrelsens roll innebär att ta ställning till miljöpåverkan och samt att lämna svar till Energimarknadsinspektionen, vilka fattar beslut om nätkoncession. Samhällsbyggnadsenheten samordnar arbetet med nätkoncessioner på Länsstyrelsen och vi har ett bra uppbyggt samarbete med övriga berörda sakavdelningar (främst Natur).
SA6	Allmänna valet 2022: Påverkar Rättsenheten och hela länsstyrelsen 2022 i form av arbete för planering och genomförande men också troligtvis påverkan 2023 kring gällande efterarbete men också risk för instabilt parlamentariskt läge och därmed otydlig styrning av länsstyrelsens verksamhet med därtill hörande ekonomisk osäkerhet. Samtidigt finns en stabil statsförvaltning som levererar utifrån gällande reglering. Ett instabilt parlamentariskt läge skulle också kunna innebära extraval vilket i sig är ett stort arbete för länsstyrelsen.	Eventuella ändringar i politisk inriktning.	Hög arbetsbelastning och nedprioritering av andra arbetsuppgifter. Ett instabilt parlamentariskt läge skulle också kunna innebära extraval vilket i sig är ett stort arbete för länsstyrelsen.	Prioritering av arbetsuppgifter	Prioritering av arbetsuppgifter
SA7	Ökning av överklagade ärenden: De senaste åren visar en successiv ökning av antalet överklagade ärenden i allmänhet. De tenderar också att vara mer omfattande. Efter ändringen av plan- och bygglagen med strikta tidsgränser för kommunerna har kommunernas beslut i vissa fall blivit av sämre kvalitet vilket troligen ökar antalet överklagandena.	Byggprojekt försenas vilket påverkar bostadsmarknaden men också företag som bygger samt privatpersoner	Ökade balanser, längre handläggningstider och i det risk för arbetsrelaterad ohälsa.	Prioritering av arbetsuppgifter	Prioritering av arbetsuppgifter
SA8	Totalförsvar: Fortsatt uppbyggnad av det civila försvaret och förväntad intensifiering efter krishantering i samband med pandemin.	Ett bättre samlat arbete inom länet kring civilt försvar.	Eventuellt kommer andra arbetsuppgifter att behöva nedprioriteras.		
SA9	Pandemi- och krishantering: Vi ser ökande behov av att Rättsenheten bidrar i krishantering. Frågorna tenderar ofta innehålla både tolkning och tillämpning av gällande rätt men också ansvars- och mandatfrågor.	Ett bättre samlat arbete inom länet kring krishantering.	Eventuellt kommer andra arbetsuppgifter att behöva nedprioriteras.		
SA10	Nationell plan för omprövning av vattenkraft: Vi ser ett internt behov av juridiskt stöd i domstolsprövningarna. Vi ser också ett behov av nationell samordning i stora och komplexa frågor	Vissa krav på vattenverksamhet kan innebära stora kostnader för enskilda.	Stor arbetsinsats kan komma att krävas och andra arbetsuppgifter kan behöva prioriteras ned.	Prioritering av arbetsuppgifter	Prioritering av arbetsuppgifter
SA11	Vattenfrågor: Ökat politiskt intresse för vattenfrågor ger nya uppdrag till länsstyrelserna. Genom detta ökar också efterfrågan på juridisk konsultation både vatten- och annan miljöjuridik samt frågor om informationssäkerhet och sekretess.	Ökad rättssäkerhet men också risk för att de som väntar beslut från Rätts egna verksamheter får vänta då vi behöver prioritera internt.	Ökade balanser och omprioritering av arbetsuppgifter		
SA12	Ökat behov av juridisk konsultation: I ett alltmer komplext samhälle där myndigheterna ställs inför intressekonflikter och behöver göra sammanvägda bedömningar ser vi att efterfrågan på juridisk konsultation ökar. Det tvärsektoriella arbetet har också intensifierats vilket också ökar efterfrågan på juridisk kompetens.	Ökad rättssäkerhet men också risk för att de som väntar beslut från Rätts egna verksamheter får vänta då vi behöver prioritera internt.	Ökade balanser och omprioritering av arbetsuppgifter		

SA13	Utredningar om länsstyrelsernas uppdrag och verksamhet: Det pågår utredningar om vissa av länsstyrelsernas uppdrag, t.ex. medborgarskap, lönegaranti och överförmyndartillsynen. Vi ser en trend med utredningar och politiska diskussioner kring myndigheters uppdrag vilket påverkar såväl initiativkraft som vilja till ekonomiska investeringar i IT-system m.m.	Kan bli mer effektiv verksamhet eller längre tid till beslut för enskilda, svårt att förutspå	Kan bli tillkommande eller borttagna arbetsuppgifter	Prioritering av arbetsuppgifter	Prioritering av arbetsuppgifter
SA14	Nationell samverkan: Vi ser att behov av nationell samverkan och samordning ökar inom samtliga verksamhetsområden vilket också bidrar till ökad rättssäkerhet och effektivitet.	Ökad rättssäkerhet	Tillkommande arbetsuppgifter initialt men mer effektiv verksamhet på sikt.		
SA15	Samhällsutvecklingen i stort, fokus på organiserad brottslighet: Stort fokus politiskt på åtgärder mot organiserad brottslighet vilket troligen kommer påverka vår tillsyn och vi ser ett ökat fokus på att tillsynen ska bli mer repressiv vilket tar resurser från en mer förebyggande tillsyn.	Minskat stöd till verksamhetsutövare som vill göra rätt. Större press på de som inte följer reglerna. Viktigt med balans.	Ändrad inriktning på tillsyn.	Ändrade arbetsuppgifter	Prioritering av arbetsuppgifter
SA16	Inrättande av nya civilförvarsområden- ny organisation av Länsstyrelsernas arbete med Samhällsskydd och beredskap	Svårt att bedöma, möjligt att vi kan närma oss allmänheten mer.	Större uppdrag och mer personal. Om förslaget träder i kraft ska vi samordna/leda Halland.	Förbereda tankar kring beredskapskansli. Utredds nationellt inom försvarsdirektörsnätverket.	Sex civilområden, hur förhåller det sig till övriga länsstyrelser och den fredstida krisberedskapen och räddningstjänsten.
SA17	Ökade sårbarhet cyberattacker och andra IT incidenter.	Kan påverka samhällskritisk infrastruktur, driftstörningar.	Större risker vid beredskapsplanering, säkerhetsskyddet blir viktigare. Fler händelser för krisledningsorganisation.	Digitalisering av samhällsskydd och beredskap till nivå hemlig.	I dag saknas resurser. Konflikt i att skydda kontra enkelhet, tillgänglighet.
SA18	KärnenergiBEREDSKAPEN och de nya planeringszonerna.	Fler kommuner behöver involveras- evakueringsstrukturer. Marks kommun ingår i yttre beredskapszon vilket ställer särskilda krav.	Ny planering tillsammans med kommuner. Statlig räddningstjänst vi är räddningsledare. Vi behöver reda ut med Halland vilken länsstyrelse leder händelsen.	Samverkan med Halland och berörda kommuner, räddningstjänsten, polisen och VGR	
SA19	Räddningstjänsternas nya ledningssystem ELS. Ny beslutsfattarestruktur	Tanken är ju att de ska leda till en bättre handlingsberedskap och mer professionell hantering av stora insatser.	Vi behöver anpassa kompetens inom krisledning. Räddningstjänsterna klustrar sig över länsgränser vilket kan ge negativ effekt vid vårt geografiska områdesansvar.	Se till att vi är med i rätt sammanhang.	
SA20	Säkerhetsskydd tillsyn över fyra län	Kommuner och enskild verksamhets utöver kommer att tillsyns av oss.	Ny tillsynsprocess. Ny personal. Förändrad struktur avseende signalsskyddshef över kommunerna.	Utredning med övriga myndigheter och SÄPO pågår.	Utredds om vi kan vara rådande och tillsynandeparallellt både avseende signalsskydd och säkerhetsskydd.

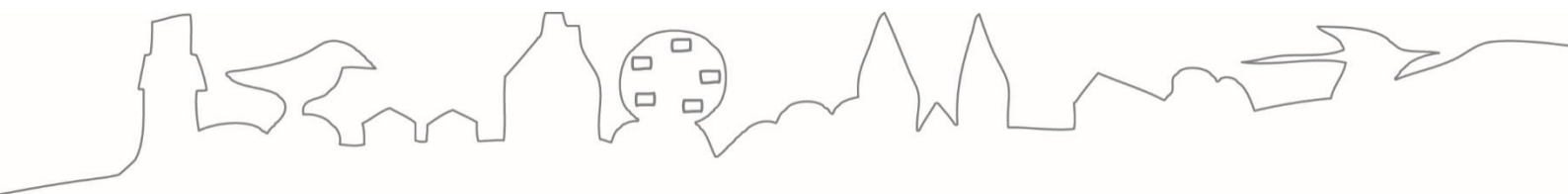
SA21	Klimatanpassning	Mer översvämningar och övrigt oväder. Förändringar i väder sker snabbare än vad infrastrukturen hänger med.	Mer händelser som leder till samhällsstörningar vilket ökar arbetet/påfrestningar på Länsstyrelsen (ESB). Förändrade riskbilder, se över vattenregleringssystem.	Kompetenshöjande insatser, regionala handlingsplaner.	Stora samhällskostnader både om man väljer andra satsningar eller om man investerar för ett förändrat klimat.
SA22	Överenskommelsen SKR MSB	Kommunerna får nya uppdrag.	Förändrade förutsättningar vilket stöd vi ska ge till kommuner.	Kompetenshöjning. Fler resurser.	
SA23	Osäkert säkerhetspolitiskt omvärldsläge	Svårt att bedöma, kan leda till social oro	Påverkar oss genom att vi är beredda på krisledning, intensifierar andra förberedelser för att kunna verka underhöjd beredskap.	Vara förberedda på samhällsstörningar.	
SA24	Skilnader i människors livsvillkor består eller ökar. Socioekonomisk, etnisk och demografisk segregation påverkar invånarnas livsvillkor.	Utvecklingen leder till ökade klyftor mellan grupper i samhället med exempelvis ojämlik hälsa, utbildning och tillit. Ökad ojämlikhet påverkar inte bara den sociala sammanhållningen utan skadar även den långsiktiga ekonomiska tillväxten.	Ställer stora krav på metodutveckling hos oss som verksamhet	Vår verksamhet behöver utveckla metoder för kartläggning/lägesbilder, metoder för stöd till kommuner såsom processledning samt en metod för hur vi gör våra prioriteringar där vi utgår ifrån lägesbild, önskvärd förändring och "readiness", kommunens möjlighet att ta emot stöd och arbeta för förändring.	Synergier vi är ute efter här är de där kommuner som jobbar bra inom ett område kan tjäna som modellkommun för en annan. Ser egentligen inga målkonflikter dock en utmaning i att det finns en historia inom social dimension att fördela insatser "demokratiskt", nämligen att alla får tillgång till allt. Det är detta som riskerar att leda till cementering av nuvarande förhållande snarare än till förändring.
	Exempel från enhetens uppdrag visar detta:				
SA26	Med start 2014 så har Polisen gjort en kartläggning av särskilt problematiska områden i Sverige. Vartannat år har Polisen presenterat en lista över utsatta områden, riskområden samt särskilt utsatta områden. I december 2021 kom den senaste rapporten som också inkluderade en lista över utvecklingen av de olika områdena. För Västra Götaland så är det en disparat bild som framkommer: med en positiv trend för Göteborg; en oförändrad trend för Borås; och en negativ trend i Trollhättan.	Att flera områden på Polisens lista återfinns i Västra Götaland är bekymmersamt då områdena i sig kan vara grogrund för organiserad brottslighet, våldsbekämpande extremism samt både hantering, missbruk och handel med narkotika. Viss risk föreligger också att dessa områden kan ha en direkt påverkan på angränsande områden.	Särskilt i det brottsförebyggande uppdraget så både vi följer utvecklingen samt försöker bidra till att ändra den negativa utvecklingen genom utbildningar och workshops kring frågan. Att noggrant följa den positiva utvecklingen för Göteborg är angeläget inte bara för länet utan också nationellt.	Vi kommer under 2022 prioritera arbete med lägesbilder för att på ett mer träffsäkert sätt kunna skapa verksamhet utifrån ett varierat behov i länet och med särskilt fokus på utsatta områden och särskilt utsatta områden. Det brottsförebyggande uppdraget ansvarar för en kunskapspresentation och en diskussion kring hur dessa problematiska områden påverkar hur vi arbetar och hur vi prioriterar på enheten. Det brottsförebyggande uppdraget har både varit delarrangör av kursen "Att vända utvecklingen i utsatta områden" samt följt den forskningen som framförallt bedrivits av Malmö Universitet samt Polisens nationella operativa avdelning (NOA).	Det finns en delad syn på arbetet med och begreppet särskilt utsatta områden. Det är polisens begrepp men används nu av fler samhällsaktörer. Risker för stigmatisering av dessa områden är uppenbar och bör beaktas men inte utgöra hinder för att arbeta med de problem som finns.
SA27	Miljogap i livsinkomster mellan kvinnor och män - cirka 100 år innan det genomsnittliga inkomstgapet sluts Inkomstgapet mellan kvinnor och män, på omkring 20%, har varit i princip oförändrat sedan 1995. Löneskillnaderna mellan kvinnor och män har minskat, men skillnaderna i disponibel inkomst består. Skillnaderna i disponibel inkomst beror främst på att män arbetar heltid i högre grad, har ett större ägande och sparande och därmed högre kapitalinkomster. Tillsammans med att kvinnor arbetar deltid och har lägre löner än män gör det också att kvinnors pensioner är väsentligt lägre än mäns. Det finns även stora genomsnittliga skillnader i betalt arbete mellan personer födda utanför Sverige och i Sverige. Kvinnors andel av mäns kapitalinkomster har dessutom minskat från 40 procent år 2003 till 28 procent år 2019. Kapitalinkomsterna har vuxit snabbare än löneinkomsterna de senaste åren, vilket ökar skillnaderna i disponibel inkomst ytterligare. Det finns omfattande ekonomiska klyftor såväl mellan kvinnor och män som inom grupperna kvinnor och män. Utifrån den utvecklingstakt som har skett de senaste åren kommer det ungefär ta hundra år innan inkomstgapet mellan kvinnor och män sluts.	Inkomstskillnaderna på nationell nivå finns även på regional nivå i Västra Götaland. Följa utvecklingen i länet och hur de ekonomiska klyftorna riskerar att öka både mellan kvinnor och män och inom grupperna, vilket i sin tur riskerar att förstärka de socioekonomiska skillnaderna i länet. Inkomstgapet beror även på den könssegregerade utbildningen och arbetsmarknaden.	Kommissionens för jämställda livsinkomsters slutrapport kan resultera i nya uppdrag på regional nivå och till länsstyrelserna. Om delar av inkomstgapet riskerar att öka kommer det förstärka socioekonomiska skillnader i länet. Det kommer påverka hur vi behöver arbeta i våra uppdrag kring social hållbarhet.	Följa och analysera utvecklingen i länet och nationellt. Se vilka åtgärder som vidtas utifrån Kommissionen för jämställda livsinkomster slutrapport. Bevaka utvecklingen i kvinno- respektive mansdominerade branscher i länet och vilka åtgärder som krävs för att höja status, lön och arbetsvillkor i kvinnodominerade yrken/utbildningar. Stärka samverkan med aktörer som har jämställdhetsuppdrag inom arbetsmarknad och utbildning.	
SA28	Kvinnodominerade branscher får mindre offentligt stöd Mansdominerade branscher är de huvudsakliga mottagarna av offentligt finansiering och stöd. Därefter stöds branscher med jämn könsfördelning. Kvinnodominerade branscher erhåller den lägsta andelen stöd, trots att kvinnor driver omkring 30% av företagen i Sverige. Kvinnors ansökningar blir inte heller beviljade lika ofta som mäns. Där skillnaden är som störst är beviljandegraden nära dubbelt så hög för män jämfört med beviljandegraden för kvinnor.	Ojämställt fördelat företagsstöd och andra ekonomiska stöd bidrar till att mansdominerade branscher premieras, speciellt under en pandemi. Har effekt på näringslivet och bidrar till ojämställda livsvillkor i länet.	Undersöka hur är könsfördelningen ser ut inom de medel som Länsstyrelsen fördelar. Genom att skifta från att premiera män vid fördelning av offentliga stöd kan Länsstyrelsen ha en utjämnande funktion mot den ojämställda tillgången av privat finansiering av företagande.	Granska hur vi fördelar ekonomiskt stöd till olika branscher, företag och organisationer. Utveckla system som skapar en jämställd fördelning av ekonomiska medel och som på sikt bidrar till jämställda livsvillkor.	
SA29	Coronapandemin har förstärkt den ekonomiska ojämställdheten – kvinnor med de lägsta inkomsterna är hårdast drabbade Under pandemin har löneinkomsterna sjunkit mer för kvinnor än män. I Sverige har löneinkomster minskat mest inom gruppen kvinnor med låga inkomster. I kvinnodominerade branscher i både Sverige och Europa, som exempelvis vård- och omsorg, har tiden under pandemin präglats av underbemanning, eftersom arbetsmiljöarbete och systematiska brister i tillgång till trygga anställningar. På sikt kan det leda till uppsägningar, personalbrist och sjukskrivningar vilket får	Följa pandemins effekter i länet och hur det riskerar att leda till sämre arbetsvillkor och hälsa för personal inom exempelvis vård och omsorg, och på sikt till ökade klyftor i samhället.	Förstå hur detta har bäring på alla de jämställdhetspolitiska delmålen och våra uppdrag på Länsstyrelsen. Vi behöver omvärldsbevaka pandemins effekter på jämställdheten nationellt och internationellt.	Analysa de långsiktiga konsekvenserna av pandemin i länet, hur konsekvenserna skiljer sig mellan kvinnor och män samt inom grupperna kvinnor och män. Samverka över uppdrag och enheter för att möta behoven hos olika grupper. Lyfta förslag på åtgärder för särskilt sårbara grupper.	Risk finns för att utsatta grupper ställs mot varandra och att grupper som står helt utanför samhällets trygghetssystem tappas bort.

	konsekvenser för kvinnors hälsa och ekonomi.				
SA30	Sverige ligger på plats ett i EU utifrån EIGE:s jämställdhetsindex 2021 Sverige rankas högst inom området hälsa. Den största utvecklingen har skett inom makt och inflytande, där bland annat könsfördelning i noterade bolag, nämnder eller styrelser har blivit mer jämn. Det område som Sverige behöver förbättra är jämställd utbildning, framförallt de skillnader i utbildningsnivå som finns mellan kvinnor och män. Ett område där Sveriges går bakåt är ekonomisk jämställdhet, där inkomstgapet och risk för fattigdom har ökat.	Följa de områden både där Sverige ligger i framkant men också de områden där Sverige tappar, och hur utvecklingen ser ut i Västra Götaland. Se hur jämställdheten/jämställdhetspolitiken utvecklas i Europa.	De områden som Sverige behöver utveckla nationellt behöver finnas närvarande i den vägledning vi ger aktörer i länet, exempelvis i stödet till kommuner. Liknande områden kommer även fram i de nationella kartläggningar som lyfts ovan.	Omvärldsbevaka EIGE:s jämställdhetsindex för att kunna identifiera strategiska utvecklingsområden.	
SA31	Andelen unga som upplever besvär av ångslan, oro eller ångest är hög, och högre bland tjejer än killar. Vi vet också att unga hbtqi- personer har en ökad risk för psykisk ohälsa. Psykisk ohälsa bland barn och unga är en utmaning då den har ökat under flera år även om den under 2019 avmattats något.	Kan påverka ungdomar i länets utbildning, försörjning och hälsovanor	Kräver samverkan med VGR och kommuner	Spridning och samordning av kunskapshöjande insatser	
SA32	BOs senaste undersökning visar rasism förekommer i barn och ungas vardag redan från tidig ålder. Rasismen visar sig på olika sätt där barn bland annat osynliggörs, misstänkliggörs, de får utstå verbala trakasserier, hot och våld. Resultatet av sammanställningen visar bland annat att några upplever en hård rasistisk jargong i framför allt skolan där det rasistiska språkbruket normaliserats.	Kan påverka barn och ungas psykiska hälsa, mobbing, hat och hot,	Kräver samverkan med VGR och kommuner	Kunskapsstöd och samverkan med forskning i hur rasismen ser ut just idag och vilka grupper som blir drabbade av barn och unga. Även spridning och samordning av kunskapshöjande insatser	
SA33	Narkotikaanvändningen har blivit mer jämnt spridd i landet och narkotikaproblemen är idag spridda mellan storstadsregioner och landsbygd. Män är i majoritet vad gäller mera problematisk narkotikaanvändning och könsskillnaderna har ökat vad gäller statistik relaterad till sjuklighet och dödlighet.	Narkotikaanvändning orsakar olika typer av skador för användarna och samhället i stort. Ökade påfrestringar av resurser i form av stöd och vård från kommuner och hälso- och sjukvården. Utbudet är ojämnt fördelat i landet där i vissa ställen kan vara begränsad utbud av missbruksvård. I små kommuner kan exempelvis öppenvård saknas.	Kommuner och hälso- och sjukvården kan komma att vara i större behov av Länsstyrelsens samordningsinsatser inom ANDTS-området.		
SA34	Personer som är 65 år och äldre dricker mer alkohol än tidigare. Sedan 2004 har årskonsumtionen av alkohol bland personer mellan 65 och 84 år ökat med 21 procent. Både konsumtion och riskkonsumtion har ökat bland målgruppen men även den andel som vårdas inom hälso- och sjukvårdens specialiserade öppenvård och slutenvård med diagnoser som är relaterade till alkoholberoende har ökat. Denna ökning syns både bland kvinnor och män.	Fler äldre och deras anhöriga kan komma att vara i behov av vård och stöd från kommuner och hälso- och sjukvården.	Kommuner och hälso- och sjukvården kan komma att vara i större behov av Länsstyrelsens samordningsinsatser inom ANDTS-området.	Sprida och samordna kunskapshöjande insatser gällande äldre och alkohol.	

SA35	Ökande klyftor mellan personer och områden	Ökande boende och skolegregation samt ekonomisk ojämlikhet. Ökande polarisering mellan olika grupper.	Förändrat fokus i våra uppdrag från initialt mottagande till mer långsiktigt hållbar integration	Följa och återrapportera utvecklingen i länet. Arbeta proaktivt med våra utvecklingsmedel och statsbidrag	Olika idéer kring hur vi planerar bostäder och för vem
SA36	Långtidsarbetslösheten i samhället ökar trots att arbetsmarknaden i övrigt går bra	Ökande ekonomisk ojämlikhet och minskad känsla av tillit till samhället. Ökande polarisering mellan olika grupper.	Förändrat fokus i våra uppdrag från initialt mottagande till mer långsiktigt hållbar integration	Följa och återrapportera utvecklingen i länet. Arbeta proaktivt med våra utvecklingsmedel och statsbidrag.	I den allmänna debatten ses nyanlända av en del enbart som en belastning av andra som en tillgång
SA37	Desinformation och ryktesspridning	Skapar utrymme för odemokratiska krafter. Bidrar till en rädsla i samhället som gör att insatser till målgrupper med stora behov inte alltid når fram/tas emot.	Svårigheter att nå ut med myndigheters information och tjänster. Ökat behov av samverkan kring faktabaserad information, bl.a. till nyanlända.	Sprida fakta och neutral information via alla våra kanaler. Vara tydliga med källor. Vara tydliga vid urval av den fakta som vi väljer att lyfta fram.	Den politiska debatten och pågående valrörelse riskerar att polarisera.
SA38	Digitalt utanförskap hos en del invånare	Invånare (särskilt nyanlända) kan inte ta del av de tjänster som erbjuds. Försenar etablering och integration. Grogrund för desinformation och ryktesspridning. Minskad tilltro till demokratin	Ökar behovet av samverkan kring nyanländas behov, lyfta behovet av anpassad information.	Arbeta för enkla tillgängliga och anpassade digitala tjänster, men också finnas på plats för personliga möten	Ökad digitalisering har även positiva effekter i form av ökad tillgänglighet för dem som kan ta del av dem.
SA39	Minskad statlig närvaro	Svårt för invånare att nå myndigheter men även svårt för myndigheter att nå ut med tjänster till vissa invånare i behov av personlig kontakt. Kan försena integration och etablering. Arbetsförmedlingens reformering har stor påverkan	Utmanar men betonar även vikten av samverkan mellan länets aktörer.	Fokus på samverkansdelarna i våra uppdrag för att undvika onödiga missförstånd och bidra till konstruktiv dialog.	Uppdrag till myndigheter att effektivisera och digitalisera, samtidigt som det finns behov av lokal närvaro ute i länet.
SA40	Osäkert säkerhetspolitiskt läge. (Afghanistan, Ukraina)	Fler människor kan drivas på flykt och komma till länet.	Beredskap för ett ökat flyktingmottagande. Mottagandet av flyktingar är nu inriktat på vissa språkgrupper, konflikten i Östeuropa kan förändra målgruppen och medföra förändrade behov.	God omvärldsbevakning och samverkan med berörda aktörer vid ett förändrat läge	
SA41	Förändrat mottagande, ökad andel som kommer via kvotmottagandet direkt till en kommun	En annan sammansättning bland grupper av flyktingar. Flera som kommer idag har större behov än tidigare.	Minskade resurser hos kommuner för att ta emot nyanlända. Svårt att bibehålla kompetens i frågan.	Analys av behov som utmynnar i insatser och åtgärder, ansökningar av projektmedel (AMIF), Följa och rapportera utvecklingen i länet	Färre flyktingar som kommer numerärt, men de som kommer har fortsatt behov av stöd under lång tid.
SA42	Utgången av valet 2022	Valresultatet kan påverka våra uppdrag som i sin tur påverkar det stöd vi kan ge till övriga aktörer.	Vi kan få förändrade uppdrag som kan medföra etiska ställningstaganden i statstjänstemannarollen.	Påminna om de goda exemplen och de positiva saker som görs, hur invandringen också har positiva effekter.	Rollen som statstjänsteman; att eventuellt hamna i en situation där du förväntas att genomföra uppdrag som inte upplevs stärka den långsiktiga integrationen
SA43	Stort behov av fortsatt utveckling av digitaliserade ärendeprocesser inom kulturmiljöområdet.	Det finns en förväntan på initiativ och medverkan från storlänen. Uppbyggnaden av digitaliserade handläggsystem är initialt resurskrävande .	Allokering av resurser för nationellt arbete kan få påverkan på utrymmet för det regionala arbetet.	Nationell och regional samverkan	
SA44	RAA har identifierat skillnader i tillämpningen av lagstiftningen mellan olika länsstyrelser. Skärpta verkställighetsföreskrifter och allmänna råd för KML (fornlämningar, byggnadsminnen, kyrkliga kulturminnen) i kombination med överklagade beslut förtydligar krav på länsstyrelsernas handläggning.	Förtydligade krav på handläggning av t ex massärenden med mindre påverkan på kulturvärden (t ex kabelnedläggningar) kräver resurser och kan påverka andra ärenden med betydelse för infrastruktur och bostadsbyggnad.	Utökad behov av resurser för handläggning.	Digitalisering, juridiskt stöd, resursdelning.	
SA45	Kostnader för säkerställande av kulturvärden kan inte finansieras via Vattenkraftens miljöfond vilket kan försvåra NAP-processen.	Kan påverka genomförandet av NAP.	Kan leda till försvårade ärendeprocesser, negativ publicitet m m.	Samverkan kring resurser, juridiskt stöd. Problemet behöver lyftas nationellt.	
SA46	Politiken - spänning mellan kulturarvsideologier. Det polariserade samhället. Kulturarvsbruket .	Kulturmiljön-kulturarvet värderas olika av olika politiska grupper. Kulturmiljö-kulturarv kan användas för att hävda grupperas rättigheter-tillhörighet till platser.	Kan bl. a påverka hur vi arbetar med kulturmiljö-kulturarv och hur våra resurser fördelas.	Ha fokus på värderingsfrågor och motverka en utveckling där kulturarv används på ett negativt sätt.	
SA47	Bristfälliga och föråldrade regionala och kommunala kulturmiljöunderlag samt avsaknad av kommunal kulturmiljökompetens. Kommunal kulturmiljö .	Föråldrade och bristfälliga kulturmiljöunderlag påverkar möjligheterna att hävda kulturmiljövärden i samband med planering, byggnation, miljöprövning m.	Kulturmiljövärden kan förloras.	Framtagande av nya kulturmiljöunderlag.	
SA48	Stort behov av samverkan mellan kulturarvsverksamheter (ABM) på lokal, regional och nationell nivå.	Otillräcklig samverkan förhindrar möjligheter och motverkar angelägen utveckling.	Nätverksuppbyggnad är resurskrävande.	Samverkan kring gemensamma initiativ och delning av resurser är en överlevnadsfråga för sektorn.	

Vattenavdelningens omvärldsbevakning för omvärldsanalysen 2022

Radnummer	Identifierat strategiskt förhållande/ skeende/trend	Bedömd påverkan på länet / befolkningen (beskriv kortfattat)	Bedömd påverkan på myndigheten/avdelningen (beskriv kortfattat)	Förslag på proaktiva åtgärder för att möta bedömd utveckling (inkl. samverkansbehov och relevanta aktörer)	Relevanta målkonflikter att beakta (beskriv kortfattat)
VA3	Nationella planen för omprövning av vattenkraft Omprövningarna av vattenkraften inleds under 2022. Om omprövningarna går enligt nuvarande plan bör processen vara relativt odramatisk. Dock finns det flera saker som skulle kunna påverka processen: *Politisk vilja att stoppa eller förändra NAP, till viss del till följd av intensivt lobbyarbete från intressegrupper *Oro i omvärlden gör det omöjligt att avvara vattenkraften	Västra Götalands län har relativt få vattenkraftverk med reglerförmåga, dvs. sådana som kan dämma upp vatten för att senare producera energi. Vid en större energikris kan dock all tillgänglig energiproduktion vara av vikt varför även kraftverk i länet kan komma att beröras.	Skulle NAP stoppas skulle detta innebära en stor påverkan på vattenavdelningens verksamhet. Både för de medarbetare som idag arbetar med NAP, men även mer generellt då arbetet genom sin tvärspektoriella natur påverkar inte bara stora delar av vattenavdelningen utan även flera andra avdelningar. NAP-arbetet ligger också till grund för del av nuvarande finansiering.	Ett av våra viktigaste proaktiva verktyg är att sakligt bemöta argument som förs fram i debatten. Detta gör vi kontinuerligt, ofta i samarbete med kommunikationsenheten. Vi bedömer inte att den totala arbetsinsatsen kommer att minska vid en förändring av NAP, dock kommer omfördelningar behöva ske. Vi följer kontinuerligt utvecklingen och arbetar fortsatt med att stärka vår resiliens för nya uppdrag och finansieringsformer. Vi hoppas att under året i samarbete med RISE skapa en modell som kan ge oss information om påverkan på elproduktion vid olika former av miljöåtgärder eller avsaknad därav.	Den stora målkonflikten är mellan miljönytta och energiproduktion och därmed i förlängningen möjligheten att nå miljömålen "Levande sjöar och vattendrag" samt "Begränsad klimatpåverkan". I den överenskomna nationella planen skall 1,5Twh kapacitet kunna användas till miljöförbättrande åtgärder. Vi behöver dock analysera scenarier där denna siffra är både högre och lägre.
VA4	Vattenförsörjning Frågan om vattenförsörjning är brännande aktuell och berör allt ifrån dricksvatten till industrietableringar. Dentorka som drabbade Sverige 2018 var till viss del ett startskott för detta intresse och det finns tyvärr all anledning att tro att den sortens situationer kommer att uppstå med högre frekvens i framtiden.	Länet har för tillfället relativt god tillgång till dricksvatten och andra vattenresurser men detta kan inte tas som intäkt för att inte skapa god resiliens. Göteborg är exempelvis direkt beroende av en enskild vattenresurs i form av Göta Älvsom vi vet har stora inbyggda sårbarheter i form av exempelvis omkringliggande förorenad mark, omfattande ras- och skredrisker samt sårbara vattenkraftverk.	Vi har under 2022 fått stora budgettillskott för arbetet med frågan. Flera avdelningar får del av dessa men vattenavdelningen samordnar en stor del av arbetet. Under 2021 beslutades den regionala vattenförsörjningsplan som vattenavdelningen tagit fram. Nu fortsätter arbetet med att implementera planen och genomföra de åtgärder som föreslås.	Vi följer lagd plan och undersöker kontinuerligt vilka ytterligare åtgärder som kan behövas samt vilken eventuell ytterligare finansiering som kan vara aktuell.	Målkonflikter är själva kärnan i arbetet med vattenresurser, och att hantera dessa är fokus för en stor del av arbetet. Kvantitet på vattenresurser är inte ett problem inom länet, men att tillse att kvaliteten är tillräckligt god och att vatten finns på rätt plats är en stor utmaning.
VA5	Havsmiljö Det kommer fler och fler signaler på att tillståndet i vårt hav riskerar att förändras snabbt till följd av bland annat klimatförändringar. Havet längs västkusten är en oerhört viktig resurs bland annat för biologisk mångfald, livsmedelsproduktion, transport och turism. Försämringar i havets förmåga att tillhandahålla ekosystemtjänster får en direkt påverkan på vår ekonomi, beredskap och välmående.De negativa effekterna är dessutom av "tipping point"- karaktär direkt beroende av varandra. När ålgräset försvinner till följd av exploatering saknas uppväxtplatser för fisk vilket leder till minskad livsmedelsproduktion och möjlighet till rekreation och så vidare.	Västra Götalands län har ett särskilt ansvar då en stor del av västerhavet utgör vår kust. Vi förvaltar också landets enda marina nationalpark, Kosterhavet. Flera samhällen längs kusten är både kulturellt och arbetsmarknadsmässigt präglade av fiske och annan marin verksamhet.	Vi ser att bland annat detta resulterar i en mängd initiativ för att skydda våra hav. *Miljömålsberedningens betänkande "Havet och människan" överlämnades under 2021 till regeringen. Innehåller en lång rad förslag för att skydda, förvalta och förbättra havsmiljön Exempel: Ny havsmiljölag Cirkulära flöden av fosfor och kväve Omläggning av farleder Översyn av trälgräns Fokus på ekosystemtjänster I riksdagens budget för 2023 har 80 milj. SEK avsatts till länsstyrelsens arbete med havsmiljö. Havsmiljöproposition väntas komma under 2022.	Vattenavdelningen har i sin verksamhetsplanering för 2022 identifierat havsmiljön som ett prioriterat område. I det inledande skedet inventerar vi vilka interna resurser som finns samt vilka kompetenser och resurser vi behöver förstärka inom. Vi undersöker också möjligheten till extern finansiering, inte minst i form av större EU-projekt.	Vi ser att havet är en oerhört värdefull resurs, vilket leder till stort intresse för att utnyttja resursen. Målet att skydda och förbättra havsmiljön kolliderar exempelvis med etablering av havsbaserad vindkraft, fisk- och algodling samt kommersiellt fiske. Vi kan också se att dessa konflikterintensifieras i en situation då Sverige blir mer beroende av inhemskt producerad energi och mat. Länsstyrelsen har en central roll att spela i att göra kloka avvägningar mellan dessa intressen.
VA6	Markavvattnig Markavvattnig har historiskt varit en förutsättning för odling, djurhållning och bosättning i stora delar av landet. Lagstiftningen som styr markavvattnig är föråldradoch vilar ofta på historiska förhållanden som inaktuella. Vi bedömer att frågan kommer att få större uppmärksamhet framöver och kan skapa konflikter liknande de som setts i samband med den nationella planen för omprövning av vattenkraften.	Västra Götaland är ett jordbrukslän och mycket av detta jordbruk är direkt beroende av en fungerande markavvattnig. Jordbruksmark har i stor omfattning tagits ianspråk till bostäder och industrimark vilka också är helt beroende av en fungerande markavvattnig.	Förberedande arbetet har under 2022 inlettst tillsammans med övriga avdelningar på myndigheten. Vi arbetar för att stärka vår kompetens och analysera inom vilka områden vi behöver kompetensutveckla. Vi undersöker i detta skede vilka underlag vi har idag, vilka ytterligare som kan behövas samt hur vi ska samverka för att genomföra en klok genomlysning och tillsyn av området.	Vi fortsätter att arbeta enligt lagd plan samt arbetar aktivt för att öka medvetenheten och kompetensen om frågan både internt och externt.	I en situation med höjd beredskap kan behovet av inhemsk livsmedelsproduktion komma att öka. Detta kan stå i direkt konflikt med ökade krav på miljöåtgärder inom markavvattnig.
VA7	Industrietableringar Vi ser att industrietableringar är en central del i omställningen till ett fossilfritt samhälle, inte minst i form avbatterifabriker. Det finns ofta en stark politisk vilja att dessaetableringar ska gå fort och länsstyrelsen har ibland fått klä skott för att tillståndprocessen rörande industrietableringar har dragit ut på tiden.	Industrietableringar inom länet har stora positiva effekter, inte minst i form av skapade arbetstillfällen.	Länsstyrelsen har en central roll att spela som rådgivande instans. Vi behöver i detta syfte stärka vår kompetens och beredskap för att möta kraven på en utvecklad tillståndprocess. Vi behöver i tidig dialog med parterna klargöra vilka möjligheter, svårigheter och skyldigheter som berör valda områden.	Vi utvecklar arbetet med tidigare dialog i tillståndprocesser. Vi kompetensutvecklar processledarkunskap.	Det finns ofta en tydlig målkonflikt mellan biologisk mångfald och exploatering av mark. Även vattenresurser är helt centralt för batterifabriker.

Länsstyrelsen
Västra Götaland